

INHOUDSTABEL

1	INLEIDING	3
2	ATTITUDES	3
2.1	INBURGERING	3
2.1.1	<i>Utilitair individualisme .....</i>	3
2.1.2	<i>Autoritarisme .....</i>	4
2.1.3	<i>Ethocentrisme .....</i>	6
2.1.4	<i>Politieke machteloosheid .....</i>	7
2.1.5	<i>Burgerzin .....</i>	8
2.1.6	<i>Antidemocratische houding .....</i>	10
2.1.7	<i>Democratische rechten .....</i>	12
2.2	VERTROUWEN	13
2.2.1	<i>Vertrouwen in instellingen .....</i>	13
2.2.2	<i>Subjectief onveiligheidsgevoel .....</i>	18
2.2.3	<i>Toekomstverwachtingen .....</i>	19
2.3	SOCIAAL-ECONOMISCHE GELIJKHEID	21
2.3.1	<i>Sociaal-economische of links-rechts breuklijn .....</i>	21
2.3.2	<i>Vakbondsvertoog .....</i>	22
2.3.3	<i>Sociaal-katholiek vertoog .....</i>	23
2.4	GENDERGELIJKHEID	25
2.4.1	<i>Traditionele rolopvattingen .....</i>	25
2.4.2	<i>Vrouw en politiek .....</i>	26
2.5	COÖRDINATIE	27
2.5.1	<i>Politieke participatie op buurniveau .....</i>	27
2.5.2	<i>Cultuurparticipatie .....</i>	28
2.5.3	<i>Praten over politiek en sociale zaken .....</i>	30
2.6	ANDERE SCHALEN	33
2.6.1	<i>Subjectieve tijdsdruk .....</i>	33
2.6.2	<i>Normativisme versus instrumentalisme .....</i>	34
2.6.3	<i>Authenticiteit .....</i>	36
2.6.4	<i>Tevredenheid met het privéleven .....</i>	38
3	PARTICIPATIE	40
3.1	LIDMAATSCHAP	40
3.2	AARD VAN HET LIDMAATSCHAP	40
3.3	SOORT LIDMAATSCHAP	41
3.4	VRIJWILLIGERSWERK	47
3.5	TIJDSBESTEDING	48
3.6	NETWERK	49

4	MEDIAGEBRUIK, MEDIAVOORKEUR.....	50
4.1	TV-ZENDER VOORKEUR.....	50
4.2	MEDIAGEBRUIK.....	50
4.3	TIJDSBESTEDING	54
4.3.1	<i>Aantal uur TV kijken op een weekday .....</i>	<i>54</i>
4.3.2	<i>Aantal uur TV kijken op een zaterdag.....</i>	<i>54</i>
4.3.3	<i>Aantal uur TV kijken op een zondag.....</i>	<i>54</i>
4.3.4	<i>Aantal uur TV kijken op een dag.....</i>	<i>54</i>
5	ONAFHANKELIJKE VARIABLEN.....	55
5.1	SCHOLINGSNIVEAU	55
5.1.1	<i>Scholingsniveau in 8 categorieën .....</i>	<i>55</i>
5.1.2	<i>Scholingsniveau in 6 categorieën .....</i>	<i>55</i>
5.1.3	<i>Scholingsniveau in 3 categorieën .....</i>	<i>55</i>
5.1.4	<i>Scholingsniveau in 2 categorieën .....</i>	<i>55</i>
5.2	LEEFTIJD.....	56
5.2.1	<i>Leeftijd in 6 categorieën.....</i>	<i>56</i>
5.2.2	<i>Leeftijd in 3 categorieën.....</i>	<i>56</i>
5.3	GESLACHT	56
5.4	INKOMEN.....	57
5.4.1	<i>Inkomen in 16 categorieën .....</i>	<i>57</i>
5.4.2	<i>Inkomen in 3 categorieën .....</i>	<i>57</i>
5.5	AANTAL KINDEREN DIE NOG THUIS WONEN	58
5.5.1	<i>Al dan niet financieel ten laste hebben van kinderen .....</i>	<i>58</i>
5.5.2	<i>Aantal kinderen financieel ten laste .....</i>	<i>58</i>
5.5.3	<i>Al dan niet hebben van kinderen jonger dan 3 jaar .....</i>	<i>58</i>
5.6	TEWERKSTELLING.....	59
5.6.1	<i>Al dan niet buitenshuis werken .....</i>	<i>59</i>
5.6.2	<i>Gemiddeld aantal uur dat men werkt per dag .....</i>	<i>59</i>
5.6.3	<i>Huidig beroep in 13 categorieën .....</i>	<i>59</i>
5.6.4	<i>Huidig beroep in 6 categorieën .....</i>	<i>59</i>
5.7	LEVENSBSCHOUWING	60
5.8	LEEFSITUATIE.....	60

1 INLEIDING

Op basis van de vragen die gesteld werden in de survey TOR 98, werden schalen geconstrueerd voor het meten van de houdingen van de Vlaamse bevolking. Van elke schaal worden de correlatiematrix, de hoofdcomponentenanalyse en de betrouwbaarheid gegeven. Voor de hoofdcomponentenanalyse geven we de factorladingen per item, de eigenwaarde en het percentage verklaarde variantie van de hoofdcomponent. De betrouwbaarheid of interne samenhang van de schaal wordt weergegeven aan de hand van de Cronbachs' alpha. We kunnen van een intern consistente schaal spreken wanneer de Cronbachs alpha minimum 0.60 bedraagt. Naast deze schalen worden ook een aantal variabelen gehercodeerd omwille van de bruikbaarheid in de analyses.

2 ATTITUDES

2.1 Inburgering

In de sociaal-culturele breuklijn staan materies betreffende identiteiten, mensbeelden, sociale verhoudingen, processen van collectieve besluitneming en de relatie tussen middelen en doelen centraal.

2.1.1 Utilitair individualisme

Het individualisme geeft heel duidelijk de mate weer waarin men individuen vertrouwt of wantrouwt. Mensen met een utilitair individualistisch mensbeeld zijn ervan overtuigd dat individuen van nature hun eigenbelang dienen, zich egoïstisch opstellen en daarom anderen verplichten hetzelfde te doen.

a) FREQUENTIES

TABEL 1 FREQUENTIEVERDELING UTILITAIR INDIVIDUALISME

	Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1. De mensheid, onze naasten, solidariteit, ... wat een onzin allemaal, iedereen moet eerst voor zichzelf zorgen en zijn belangen verdedigen.	56.1	13.2	30.7
2. Omdat men altijd water bij de wijn moet doen als men met anderen omgaat, gaat men best niet te veel met anderen om.	74.6	9.6	15.8
3. Wat telt zijn geld en macht, de rest zijn praatjes.	67.0	10.5	22.5
4. Het nastreven van je persoonlijk succes is belangrijker dan te zorgen voor een goede verstandhouding met je medemensen.	74.7	12.8	12.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 2 CORRELATIEMATRIX UTILITAIR INDIVIDUALISME

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4
Item 1	1.00			
Item 2	0.48	1.00		
Item 3	0.43	0.47	1.00	
Item 4	0.39	0.40	0.44	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op onderstaande 4 items resulteerde in 1 hoofdcomponent met een eigenwaarde van 2.3 die 57.5% van de variantie verklaard. We kunnen van een intern consistente schaal spreken daar de cronbachs α 0.75 bedraagt.

TABEL 3 SCHAALCONSTRUCTIE UTILITAIR INDIVIDUALISME

		Factor- lading	α (*)
1	De mensheid, onze naasten, solidariteit, ... wat een onzin allemaal, iedereen moet eerst voor zichzelf zorgen en zijn belangen verdedigen.	0.76	0.70
2	Omdat men altijd water bij de wijn moet doen als men met anderen omgaat, gaat men best niet te veel met anderen om.	0.78	0.68
3	Wat telt zijn geld en macht, de rest zijn praatjes.	0.77	0.68
4	Het nastreven van je persoonlijk succes is belangrijker dan te zorgen voor een goede verstandhouding met je medemensen.	0.72	0.72
			0.75

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.1.2 Autoritarisme

De autoritaire houding uit zich in een vraag naar respect voor gezag, een streng optreden tegen afwijking en een aanvaarding van leiderschap. Regels en instellingen zijn minder belangrijk dan een leider die uitdrukking geeft aan de aspiraties en verzuchtingen van een groep.

a) FREQUENTIES

TABEL 4 FREQUENTIEVERDELING AUTORITARISME

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Gehoorzaamheid en respect voor het gezag zijn de twee belangrijkste deugden die kinderen moeten leren.	12.7	12.4	74.8
2	Er zijn twee soorten mensen : sterken en zwakkelingen.	33.1	15.4	51.4
3	We hebben nood aan sterke leiders die ons voorschrijven wat we moeten doen.	47.9	20.0	32.1
4	Als de mensen minder zouden praten en harder zouden werken, zou alles beter gaan.	38.4	19.1	42.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 5 CORRELATIEMATRIX AUTORITARISME

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4
Item 1	1.00			
Item 2	0.34	1.00		
Item 3	0.29	0.33	1.00	
Item 4	0.28	0.27	0.31	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De hoofdcomponentenanalyse resulteerde in één component met een eigenwaarde van 1.9 en een percentage verklaarde variantie van 47.8. Hoewel de cronbachs α tamelijk laag is, kunnen we toch nog spreken van een betrouwbare schaal.

TABEL 6 SCHAALCONSTRUCTIE AUTORITARISME

		Factor- lading	α (*)
1	Gehoorzaamheid en respect voor het gezag zijn de twee belangrijkste deugden die kinderen moeten leren.	0.69	0.57
2	Er zijn twee soorten mensen : sterken en zwakkelingen.	0.71	0.56
3	We hebben nood aan sterke leiders die ons voorschrijven wat we moeten doen.	0.71	0.55
4	Als de mensen minder zouden praten en harder zouden werken, zou alles beter gaan.	0.66	0.59
			0.63

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.1.3 Ethnocentrisme

In het hedendaagse ethnocentrisme wordt de incompatibiliteit van culturen benadrukt. Het mengen van culturen wordt beschouwd als een moeizaam, zo niet onmogelijk proces, dat gepaard gaat met problemen en mogelijk leidt tot onherstelbaar verlies van eigenheid en welzijn. Volgens die opvatting is cultuur een vast, onveranderlijk gegeven. Ontmoetingen tussen culturen worden geacht gemakkelijk tot conflicten te leiden waarvoor geen of ternauwernood gemeenschappelijke normen en regels voorhanden zijn.

a) FREQUENTIES

TABEL 7 FREQUENTIEVERDELING ETNOCENTRISME

	Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1 Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen.	56.1	26.7	17.3
2 De migranten dragen bij tot de welvaart van ons land.	45.9	31.9	22.2
3 De gastarbeiders komen hier profiteren van onze sociale zekerheid.	32.9	30.9	36.2
4 Ik ben racist.	79.8	13.6	6.6
5 De aanwezigheid van verschillende culturen verrijkt onze samenleving.	21.2	19.1	59.6

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 8 CORRELATIEMATRIX ETNOCENTRISME

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	-0.41	1.00			
Item 3	0.54	-0.44	1.00		
Item 4	0.48	-0.28	0.38	1.00	
Item 5	-0.41	0.38	-0.43	-0.31	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Om het ethnocentrisme te meten werden zowel positieve als negatieve items gebruikt. De onderstaande items vormen 1 component met een eigenwaarde van 2.65 en verklaart 53.0% van de variantie. Om de cronbachs α te berekenen werden het tweede en vijfde item omgedraaid. Met een α van 0.78 kunnen we van een intern consistent schaal spreken.

TABEL 9 SCHAALCONSTRUCTIE ETNOCENTRISME

		Factor- lading	α (*)
1	Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen.	0.80	0.70
2	De migranten dragen bij tot de welvaart van ons land.	-0.68	0.75
3	De gastarbeiders komen hier profiteren van onze sociale zekerheid.	0.78	0.71
4	Ik ben racist.	0.67	0.76
5	De aanwezigheid van verschillende culturen verrijkt onze samenleving.	-0.69	0.75
			0.78

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.1.4 Politieke machteloosheid

Om de gevoelens van politieke machteloosheid en politiek cynisme te meten, werd gebruik gemaakt van de schaal die eveneens opgenomen werd in de verkiezingsonderzoeken van 1991 en 1995 (Billiet, Swyngedouw, Carton en Beerten, 1993).

a) FREQUENTIES

TABEL 10 FREQUENTIEVERDELING POLITIEKE MACHTELOOSHEID

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	De politieke partijen zijn alleen maar geïnteresseerd in mijn stem en niet in mijn mening.	11.0	16.9	72.1
2	Als mensen zoals ik aan politici hun opvattingen laten weten, dan wordt daar rekening mee gehouden.	58.5	25.9	15.7
3	De meeste politici beloven veel, maar ze doen niets.	9.1	17.0	73.9
4	Van zodra ze gekozen zijn, voelen de meeste politici zich te goed voor mensen zoals ik.	16.1	25.7	58.1
5	Eigenlijk is er geen enkele politicus die ik zou durven vertrouwen.	34.9	25.9	39.1
6	Over het algemeen kunnen we rekenen op onze politieke leiders om die beslissingen te nemen die het best zijn voor de bevolking.	38.1	38.3	23.6

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 11 CORRELATIEMATRIX POLITIEKE MACHTELOOSHEID

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6
Item 1	1.00					
Item 2	-0.29	1.00				
Item 3	0.49	-0.27	1.00			
Item 4	0.51	-0.27	0.64	1.00		
Item 5	0.41	-0.24	0.48	0.56	1.00	
Item 6	-0.38	0.40	-0.32	-0.35	-0.38	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De gevoelens van politieke machteloosheid werd gemeten aan de hand van zowel positieve als negatieve items. Alle items tesamen vormen 1 hoofdcomponent met een eigenwaarde van 3.0 die 50.7% van de variantie dekt. De cronbachs α -voor de berekening werd het tweede en zeste item omgekeerd- laat ons zien dat we te maken hebben met een intern consistente schaal. De factorlading van het tweede –positieve- item is lager dan de andere factorladingen wat ook tot uiting komt in de cronbachs α wanneer dit item weggelaten wordt. De α neemt toe van 0.80 naar 0.81. Er zijn dus argumenten om dit item niet op te nemen in de schaal. Een argument voor het opnemen ervan is dat het om een positief geformuleerd item gaat wat inhoudelijk interessant is.

TABEL 12 SCHAALCONSTRUCTIE POLITIEKE MACHTELOOSHEID

	Factor- lading	α (*)
1 De politieke partijen zijn alleen maar geïnteresseerd in mijn stem en niet in mijn mening.	0.74	0.76
2 Als mensen zoals ik aan politici hun opvattingen laten weten, dan wordt daar rekening mee gehouden.	-0.53	0.81
3 De meeste politici beloven veel, maar ze doen niets.	0.78	0.75
4 Van zodra ze gekozen zijn, voelen de meeste politici zich te goed voor mensen zoals ik.	0.81	0.74
5 Eigenlijk is er geen enkele politicus die ik zou durven vertrouwen.	0.73	0.76
6 Over het algemeen kunnen we rekenen op onze politieke leiders om die beslissingen te nemen die het best zijn voor de bevolking.	-0.65	0.78
		0.80

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.1.5 Burgerzin

Op basis van de permissiviteitsindex zoals bevraagd in de European Values Study (1981, 1991), werden een aantal gedragingen geselecteerd (KERKHOF, J., DOBBELAERE, K., VOYE, L. & BAWIN-LEGROS, p254). Deze selectie werd ingegeven door de achterliggende idee dat vooral de publieke gedragingen belangrijk waren in het betreffende onderzoek.

a) FREQUENTIES

TABEL 13 FREQUENTIEVERDELING BURGERZIN

		Niet aan- vaardbaar	Noch aan- vaardbaar, noch onaan- vaardbaar	Aan- vaardbaar
1	Sociale fraude (zwartwerk, sociale uitkeringen aanvragen waarop men geen recht heeft, ...)	72.6	16.3	11.2
2	Zwartrijden met het openbaar vervoer	89.5	6.2	4.3
3	Fiscale fraude (belastingen ontduiken, kasbons innen in het buitenland, ...)	79.9	9.5	10.6
4	Corruptie	98.3	1.3	0.5
5	Politieke moord	98.3	0.8	0.9
6	Sluikstorten	98.2	1.6	0.2
7	Dronken achter het stuur	97.5	2.0	0.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 14 CORRELATIEMATRIX BURGERZIN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7
Item 1	1.00						
Item 2	0.43	1.00					
Item 3	0.46	0.43	1.00				
Item 4	0.33	0.46	0.43	1.00			
Item 5	0.25	0.30	0.28	0.57	1.00		
Item 6	0.21	0.37	0.26	0.54	0.51	1.00	
Item 7	0.17	0.30	0.22	0.40	0.39	0.45	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op de 7 publieke gedragen zoals hieronder vermeld resulteerde in twee hoofdcomponenten met respectievelijke eigenwaarden van 3.3 en 1.1 en resp. % verklaarde variantie van 46.5 en 16.1. De grote drop in eigenwaarde na de eerste component en de vaststelling dat de cronbachs α niet toeneemt wanneer een item weggelaten wordt, zijn argumenten om het geheel van items als één onderliggende dimensie te beschouwen. Dat de factorladingen en de cronbachs α tamelijk hoog zijn, kan te wijten zijn aan de grote consensus die er omtrent deze gedragingen bestaat (zie frequenties).

TABEL 15 SCHAALCONSTRUCTIE BURGERZIN

	Factor lading	α (*)
1 Sociale fraude (zwartwerk, sociale uitkeringen aanvragen waar men geen recht op heeft, ...)	0.57	0.77
2 Zwartrijden met het openbaar vervoer	0.70	0.73
3 Fiscale fraude (belastingen ontduiken, kasbons innen in het buitenland, ...)	0.64	0.75
4 Corruptie	0.81	0.73
5 Politieke moord	0.71	0.75
6 Sluikstorten	0.72	0.75
7 Dronken achter het stuur	0.61	0.77
		0.78

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.1.6 Antidemocratische houding

De steun voor het vertegenwoordigingsprincipe werd gemeten aan de hand van 7 items. Voor het formuleren van die uitspraken vonden we inspiratie in een aantal geschriften die naar aanleiding van de discussie rond de Nieuwe Politieke Cultuur, kritiek leveren op het vertegenwoordigingsprincipe. We wilden echter niet alleen rekening houden met de bestaande toestand, maar de uitspraken tevens voldoende algemeen houden om steun voor het vertegenwoordigingsprincipe in het algemeen te meten.

a) FREQUENTIES

TABEL 16 FREQUENTIEVERDELING ANTIDEMOCRATISCHE HOUDING

	Oneens	Noch eens noch oneens	Eens
1 Het parlement is een machteloze praatbarak, je kunt het beter afschaffen.	49.0	24.4	26.6
2 Men moet de politiek gewoon afschaffen, en het land laten besturen door wijze mensen.	47.8	20.7	31.4
3 Zonder politieke partijen zou het in ons land veel beter gaan.	56.3	22.9	20.8
4 Ik heb politiek niet nodig.	34.2	16.3	49.5
5 Politici zouden geen minister mogen worden.	44.3	29.5	26.3
6 Laat het land besturen door experts en specialisten, niet door politici.	37.6	26.8	35.6
7 Ik zou er geen bezwaar tegen hebben als ons land tijdelijk een dictatuur zou kennen om alle problemen op te lossen.	75.8	12.2	12.0

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 17 CORRELATIEMATRIX ANTIDEMOCRATISCHE HOUDING

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7
Item 1	1.00						
Item 2	0.58	1.00					
Item 3	0.58	0.66	1.00				
Item 4	0.47	0.48	0.52	1.00			
Item 5	0.48	0.51	0.54	0.42	1.00		
Item 6	0.45	0.60	0.53	0.42	0.50	1.00	
Item 7	0.27	0.34	0.36	0.23	0.29	0.27	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De 7 onderstaande items vormen samen één onderliggende dimensie met een eigenwaarde van 3.8 die 54.2% van de totale variantie verklaard. Met de berekening van de interne consistentie bleek dat wanneer we het zevende item verwijderden uit de schaal de cronbachs α verbeterde. We besloten dan ook de antidemocratische houding te meten aan de hand van de overblijvende zes items. Met een cronbachs α van 0.86 kunnen we spreken van een erg intern consistent schaal.

TABEL 18 SCHAALCONSTRUCTIE ANTIDEMOCRATISCHE HOUDING

		Factor- lading	α (*)
1	Het parlement is een machteloze praatbarak, je kunt het beter afschaffen.	0.76	0.84
2	Men moet de politiek gewoon afschaffen, en het land laten besturen door wijze mensen.	0.83	0.83
3	Zonder politieke partijen zou het in ons land veel beter gaan.	0.83	0.83
4	Ik heb politiek niet nodig.	0.69	0.86
5	Politici zouden geen minister mogen worden.	0.74	0.85
6	Laat het land besturen door experts en specialisten, niet door politici.	0.75	0.85
7	Ik zou er geen bezwaar tegen hebben als ons land tijdelijk een dictatuur zou kennen om alle problemen op te lossen.	0.50	--
			0.86

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.1.7 Democratische rechten

De steun voor democratische rechten werd gemeten aan de hand van vijf uitspraken die op een verstaanbare wijze verwijzen naar respect voor de rechtstaat, de vrije meningsuiting, verdraagzaamheid, het belang dat gehecht wordt aan het vreedzaam oplossen van conflicten en respect voor minderheden en andere meningen.

a) FREQUENTIES

TABEL 19 FREQUENTIEVERDELING DEMOCRATISCHE RECHTEN

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Iedereen moet het recht hebben haar/zijn mening te zeggen, ook al heeft de meerderheid een andere opinie.	1.7	1.1	97.2
2	Iedereen heeft recht op een eerlijk proces.	1.2	0.9	97.8
3	Verdraagzaamheid is voor mij een belangrijke waarde binnen onze samenleving.	1.1	1.7	97.2
4	Men moet de mening van anderen respecteren.	1.0	2.4	96.6
5	Het is belangrijk conflicten door overleg op te lossen.	0.8	1.1	98.1

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 20 CORRELATIEMATRIX DEMOCRATISCHE RECHTEN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	0.62	1.00			
Item 3	0.52	0.57	1.00		
Item 4	0.56	0.60	0.73	1.00	
Item 5	0.56	0.62	0.70	0.74	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Het resultaat van de hoofdcomponentenanalyse was één onderliggende dimensie met een eigenwaarde van 3.5 en 69.9% verklaarde variantie. De hoge interne consistentie ($\alpha=0.89$) kan te wijten zijn aan de bijna volledige consensus die er bestaat over de democratische rechten.

TABEL 21 SCHAALCONSTRUCTIE DEMOCRATISCHE RECHTEN

	Factor- lading	α (*)
1 Iedereen moet het recht hebben haar/zijn mening te zeggen, ook al heeft de meerderheid een andere opinie.	0.77	0.89
2 Iedereen heeft recht op een eerlijk proces.	0.81	0.87
3 Verdraagzaamheid is voor mij een belangrijke waarde binnen onze samenleving.	0.85	0.86
4 Men moet de mening van anderen respecteren.	0.87	0.86
5 Het is belangrijk conflicten door overleg op te lossen.	0.87	0.86
		0.89

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.2 Vertrouwen

2.2.1 Vertrouwen in instellingen

Het vertrouwen in de instellingen werd reeds bevraagd in ISPO95, APS-survey 1996 en 1997. De lijst met instellingen die in deze onderzoeken werd voorgelegd werd aangepast en uitgebreid. Zo bekwamen we een lijst van 21 instellingen.

a) FREQUENTIES

TABEL 22 FREQUENTIEVERDELING VERTROUWEN IN 13 INSTELLINGEN

	Weinig	Niet veel en niet weinig	Veel
1 De politieke partijen	70.4	25.2	4.5
2 De vakbonden	44.6	34.9	20.6
3 De politie	29.7	34.6	35.8
4 De rijkswacht	24.5	35.2	40.4
5 Het parlement	52.2	36.2	11.6
6 De regering	55.3	33.0	11.7
7 De koning	23.1	32.6	44.3
8 De kerk	51.9	26.3	21.8
9 De scholen	8.3	27.3	64.5
10 De overheid	41.1	40.0	18.9
11 Het gerecht	52.0	32.4	15.6
12 De pers	46.8	37.3	15.9
13 Het verenigingsleven	14.2	34.4	51.4
14 Patroonsorganisaties	33.0	48.0	19.0
15 De mutualiteiten	10.9	29.7	59.4
16 Test-aankoop	22.7	33.8	43.5
17 Het bedrijfsleven	18.2	43.4	38.4
18 De ziekenhuizen	12.3	25.8	61.8
19 De wetenschap	8.1	19.8	72.1
20 De artsen	9.6	20.7	69.7
21 De advocaten	42.1	35.2	22.7

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 23 CORRELATIEMATRIX VERTROUWEN IN INSTELLINGEN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9	Item 10	Item 11	Item 12	Item 13	Item 14	Item 15	Item 16	Item 17	Item 18	Item 19	Item 20	Item 21
Item 1	1.00																				
Item 2	0.37	1.00																			
Item 3	0.30	0.33	1.00																		
Item 4	0.25	0.28	0.82	1.00																	
Item 5	0.56	0.31	0.44	0.41	1.00																
Item 6	0.56	0.35	0.41	0.36	0.83	1.00															
Item 7	0.18	0.20	0.29	0.31	0.29	0.33	1.00														
Item 8	0.24	0.17	0.25	0.28	0.33	0.35	0.46	1.00													
Item 9	0.19	0.22	0.32	0.32	0.25	0.24	0.30	0.31	1.00												
Item 10	0.45	0.35	0.43	0.40	0.61	0.61	0.34	0.37	0.38	1.00											
Item 11	0.42	0.34	0.46	0.45	0.57	0.59	0.27	0.31	0.27	0.63	1.00										
Item 12	0.16	0.19	0.15	0.13	0.22	0.19	0.06	0.09	0.18	0.24	0.27	1.00									
Item 13	0.24	0.22	0.27	0.22	0.28	0.26	0.26	0.21	0.33	0.29	0.26	0.23	1.00								
Item 14	0.20	0.17	0.23	0.25	0.26	0.24	0.30	0.30	0.23	0.25	0.27	0.21	0.41	1.00							
Item 15	0.13	0.31	0.30	0.28	0.18	0.22	0.30	0.24	0.32	0.25	0.22	0.13	0.29	0.34	1.00						
Item 16	0.10	0.13	0.06	0.07	0.16	0.17	0.13	0.08	0.17	0.14	0.11	0.20	0.22	0.19	0.21	1.00					
Item 17	0.16	0.14	0.24	0.24	0.23	0.23	0.23	0.20	0.27	0.23	0.23	0.21	0.27	0.44	0.31	0.27	1.00				
Item 18	0.15	0.19	0.28	0.26	0.15	0.15	0.21	0.22	0.35	0.25	0.22	0.16	0.23	0.26	0.34	0.12	0.40	1.00			
Item 19	0.17	0.09	0.18	0.20	0.21	0.18	0.18	0.13	0.33	0.26	0.23	0.22	0.32	0.25	0.22	0.23	0.36	0.49	1.00		
Item 20	0.14	0.15	0.25	0.26	0.17	0.16	0.20	0.21	0.37	0.27	0.24	0.17	0.26	0.27	0.33	0.10	0.37	0.63	0.50	1.00	
Item 21	0.27	0.24	0.25	0.24	0.30	0.31	0.12	0.17	0.17	0.31	0.42	0.20	0.16	0.30	0.18	0.08	0.35	0.28	0.23	0.38	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op deze 13 instellingen levert 4 componenten op met respectievelijke eigenwaarden van 5.2, 1.3, 1.1 en 1.0 en verklaarde varianties van 39.6%, 10.0%, 8.8% en 7.7%. Omwille van de grote drop na de eerste component en van de vaststelling dat de cronbach's alfa nergens toeneemt wanneer we een item verwijderen, besluiten we een schaal te maken op basis van alle 13 instellingen. Met een α van 0.86 kunnen we spreken van een betrouwbare schaal. De component 'vertrouwen in instellingen' is geconstrueerd op basis van de factorscores (gemiddelde van 0 en een standaardafwijking van 1; minimum = -2.9; maximum = 3.1). Een lage score geeft het wantrouwen weer, een hoge score het vertrouwen.

TABEL 24 SCHAALCONSTRUCTIE VERTROUWEN IN 13 INSTELLINGEN

Instellingen	Factor lading	α (*)
1. Politieke partijen	0.62	0.85
2. Vakbonden	0.54	0.86
3. Politie	0.70	0.85
4. Rijkswacht	0.67	0.85
5. Parlement	0.79	0.84
6. Regering	0.79	0.84
7. Koning	0.51	0.86
8. Kerk	0.53	0.86
9. Scholen	0.52	0.86
10. Overheid	0.78	0.84
11. Gerecht	0.76	0.84
12. Pers	0.35	0.87
13. Patroonsorganisaties	0.43	0.86
Totaal		0.86

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

In de survey TOR98 werd eveneens gepeild naar het vertrouwen van de Vlamingen in een aantal andere instellingen zoals het verenigingsleven, mutualiteiten, test-aankoop, het bedrijfsleven, ziekenhuizen, wetenschap, artsen en advocaten. Ook wanneer we een hoofdcomponentenanalyse uitvoeren op de 21 instellingen, blijkt dat we te maken hebben met één onderliggende dimensie.

TABEL 25 SCHAALCONSTRUCTIE VERTROUWEN IN DE 21 INSTELLINGEN

Instellingen	Factor lading	α (*)
1. Politieke partijen	0.56	0.88
2. Vakbonden	0.52	0.88
3. Politie	0.64	0.88
4. Rijkswacht	0.63	0.88
5. Parlement	0.70	0.88
6. Regering	0.70	0.88
7. Koning	0.50	0.88
8. Kerk	0.49	0.88
9. Scholen	0.58	0.88
10. Overheid	0.73	0.88
11. Gerecht	0.70	0.88
12. Pers	0.41	0.88
13. Verenigingsleven	0.50	0.88
14. Patroonsorganisaties	0.51	0.88
15. Mutualiteiten	0.52	0.88
16. Test-aankoop	0.32	0.89
17. Bedrijfsleven	0.53	0.88
18. Ziekenhuizen	0.53	0.88
19. Wetenschap	0.49	0.88
20. Artsen	0.53	0.88
21. Advocaten	0.53	0.88
Totaal		0.89

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

Een hoofdcomponentenanalyse op deze 21 instellingen levert 5 componenten op met een duidelijke drop na de eerste component (eigenwaarden van resp. 6.6, 2.1, 1.3, 1.3 en 1.0; percentage verklaarde variantie van resp. 31.5, 10.1, 6.2, 6.0 en 4.9%). Ook hier zijn de grote drop na de eerste component, het percentage verklaarde variantie van de items door de eerste component en het feit dat de cronbach's α niet toeneemt wanneer we een item verwijderen argumenten om deze schaal als ééndimensionaal te beschouwen. We kunnen bovendien van een erg intern consistente schaal spreken gezien de cronbach's alfa van 0.89. De schaal 'vertrouwen in de instellingen' is geconstrueerd op basis van de factorscores. Ze heeft een gemiddelde van 0 en een standaardafwijking van 1 (minimum = -3.9 ; maximum = 3.1). Een lage score komt overeen met een laag vertrouwen, een hoge score met een hoog vertrouwen. De correlatie tussen de factor met 13 instellingen en 21 instellingen bedraagt 0.95.

2.2.2 Subjectief onveiligheidsgevoel

Uit vorige onderzoeken bleek de veiligheid een belangrijk thema te zijn bij de bevolking. We achtten het noodzakelijk om het subjectief onveiligheidsgevoel te meten aan de hand van een aantal items. Zo peilden we naar het onveiligheidsgevoel van de mensen in verschillende situaties.

a) FREQUENTIES

TABEL 26 FREQUENTIEVERDELING SUBJECTIEF ONVEILIGHEIDSGEVOEL

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Het is vandaag de dag te onveilig om kinderen alleen op straat te laten	14.6	11.1	74.3
2	Uit angst dat ik word overvallen sluit ik altijd onmiddellijk mijn wagen als ik instap	52.1	10.9	37.0
3	's Avonds moet je op straat extra voorzichtig zijn	11.8	9.8	78.3
4	De laatste 10 jaar zijn de straten onveiliger geworden	10.7	9.2	80.2
5	De politie en rijkswacht zijn niet meer in staat om ons nog te beschermen tegen criminelen	21.2	24.9	53.9
6	's Avonds en 's nachts doe ik de deur niet open als er gebeld wordt	44.4	14.5	41.2
7	In deze tijd is een alarmsysteem geen overbodige luxe	20.9	16.5	62.6
8	Als ik op vakantie ga, durf ik mijn huis niet onbewaakt achter laten	40.0	15.3	44.8

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 27 CORRELATIEMATRIX SUBJECTIEF ONVEILIGHEIDSGEVOEL

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8
Item 1	1.00							
Item 2	0.34	1.00						
Item 3	0.45	0.48	1.00					
Item 4	0.42	0.37	0.56	1.00				
Item 5	0.33	0.30	0.36	0.47	1.00			
Item 6	0.33	0.48	0.40	0.32	0.30	1.00		
Item 7	0.30	0.34	0.41	0.39	0.35	0.38	1.00	
Item 8	0.28	0.37	0.33	0.28	0.27	0.41	0.38	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Het onveiligheidsgevoel werd gemeten aan de hand van 8 items die kunnen beschouwd worden als één onderliggende dimensie (eigenwaarde van 3.6 en 45.5% verklaarde variantie). De schaal is intern consistent met een cronbachs α van 0.82.

TABEL 28 SCHAALCONSTRUCTIE SUBJECTIEF ONVEILIGHEIDSGEVOEL

		Factor- lading	α (*)
1	Het is vandaag de dag te onveilig om kinderen alleen op straat te laten	0.65	0.81
2	Uit angst dat ik word overvallen sluit ik altijd onmiddellijk mijn wagen als ik instap	0.70	0.80
3	's Avonds moet je op straat extra voorzichtig zijn	0.76	0.79
4	De laatste 10 jaar zijn de straten onveiliger geworden	0.72	0.80
5	De politie en rijkswacht zijn niet meer in staat om ons nog te beschermen tegen criminelen	0.61	0.81
6	's Avonds en 's nachts doe ik de deur niet open als er gebeld wordt	0.67	0.80
7	In deze tijd is een alarmsysteem geen overbodige luxe	0.67	0.80
8	Als ik op vakantie ga, durf ik mijn huis niet onbewaakt achter laten	0.60	0.81
			0.82

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.2.3 Toekomstverwachtingen

De verwachtingen die mensen hebben over hun toekomst werd reeds bevraagd in TOR88, APS-survey '96 en '97. Deze items werden grotendeels overgenomen uit deze onderzoeken.

a) FREQUENTIES

TABEL 29 FREQUENTIEVERDELING TOEKOMSTVERWACHTINGEN

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Zoals de toekomst er nu uitziet is het nauwelijks verantwoord kinderen op deze wereld te zetten.	62.6	16.0	21.4
2	Alles samen genomen heb ik toch wel vertrouwen in de toekomst.	9.6	18.2	72.1
3	Het is beter van dag tot dag te leven en de toekomst te laten voor wat zij is.	36.4	19.2	44.5
4	Het beste hebben we reeds gehad, in de toekomst kan het alleen maar slechter worden.	57.4	21.1	21.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 30 CORRELATIEMATRIX TOEKOMSTVERWACHTINGEN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	-0.38	1.00			
Item 3	0.29	-0.16	1.00		
Item 4	0.52	-0.38	0.41	1.00	
Item 5	0.29	-0.08	0.29	0.38	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De onderstaande vier items vormen samen één component met een eigenwaarde van 2.1. Deze dimensie verklaart 52.5% van de totale variantie en is intern consistent (bij de berekening van de cronbachs α werden de items 1, 3 en 4 omgekeerd).

TABEL 31 SCHAALCONSTRUCTIE TOEKOMSTVERWACHTINGEN

		Factor- lading	α (*)
1	Zoals de toekomst er nu uitziet is het nauwelijks verantwoord kinderen op deze wereld te zetten.	0.78	0.58
2	Alles samen genomen heb ik toch wel vertrouwen in de toekomst.	-0.66	0.67
3	Het is beter van dag tot dag te leven en de toekomst te laten voor wat zij is.	0.60	0.70
4	Het beste hebben we reeds gehad, in de toekomst kan het alleen maar slechter worden.	0.83	0.52
			0.69

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.3 Sociaal-economische gelijkheid

2.3.1 Sociaal-economische of links-rechts breuklijn

Deze breuklijn handelt over de wijze waarop de levenskansen worden verdeeld. Ze wordt gemeten aan de hand van een aantal uitspraken over gelijkheid, de noodzaak van herverdeling en de rol van concrete actoren in de strijd voor en de verwezenlijking van de herverdeling.

a) FREQUENTIES

TABEL 32 FREQUENTIEVERDELING SOCIAAL-ECONOMISCHE BREUKLIJN

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	De vakbonden moeten een veel hardere politiek voeren willen zij de belangen van de werknemers werkelijk kunnen behartigen.	25.6	23.2	51.2
2	Arbeiders moeten nog steeds strijden voor een gelijkwaardige positie in de maatschappij.	13.2	12.9	73.9
3	De klasseverschillen zouden kleiner moeten zijn dan nu.	7.6	13.1	79.2
4	De verschillen tussen de hoge en lage inkomens moeten blijven zoals ze zijn.	74.0	15.7	10.3
5	De overheid moet tussenkomen om de verschillen tussen de inkomens te verkleinen.	19.7	16.7	63.6

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 33 CORRELATIEMATRIX SOCIAAL-ECONOMISCHE BREUKLIJN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	0.51	1.00			
Item 3	0.34	0.53	1.00		
Item 4	-0.13	-0.28	-0.39	1.00	
Item 5	0.22	0.34	0.40	-0.37	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De onderstaande vijf items vormen samen 1 component met een eigenwaarde van 2.4 en een percentage verklaarde variantie van 48.2. De cronbachs α (=0.72) –bij de berekening van de α werden het 1ste, 2de, 3de en 5de item omgedraaid- neemt nergens toe wanneer we een item zouden weglaten. We besloten dan ook om alle items in de schaal op te nemen.

TABEL 34 SCHAALCONSTRUCTIE SOCIAAL-ECONOMISCHE BREUKLIJN

		Factor- lading	α (*)
1	De vakbonden moeten een veel hardere politiek voeren willen zij de belangen van de werknemers werkelijk kunnen behartigen.	0.63	0.70
2	Arbeiders moeten nog steeds strijden voor een gelijkwaardige positie in de maatschappij.	0.78	0.63
3	De klasseverschillen zouden kleiner moeten zijn dan nu.	0.79	0.63
4	De verschillen tussen de hoge en lage inkomens moeten blijven zoals ze zijn.	-0.60	0.70
5	De overheid moet tussenkomen om de verschillen tussen de inkomens te verkleinen.	0.64	0.69
			0.72

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.3.2 Vakbondsvertoog

Het vakbondsvertoog geeft de opvatting weer dat de collectiviteit het uitgangspunt is.

a) FREQUENTIES

TABEL 35 FREQUENTIEVERDELING VAKBONDSVERTOOG

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Indien de mensen persoonlijk vrij willen zijn, dan moeten ze zich daar gezamenlijk voor inzetten.	6.6	16.1	77.3
2	Een enkeling kan niet veel doen; samen is men slimmer en sterker.	3.4	6.7	89.9
3	Individuele vrijheid wordt slechts mogelijk door samenhangigheid en gelijkheid.	8.3	19.3	72.4
4	Individuele vrijheid is slechts mogelijk indien ze door de staat kan worden verzekerd.	29.0	25.8	45.2

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 36 CORRELATIEMATRIX VAKBONDSVERTOOG

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4
Item 1	1.00			
Item 2	0.39	1.00		
Item 3	0.52	0.49	1.00	
Item 4	0.24	0.30	0.38	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op de vier items die het vakbondsvertoog zouden meten, leverde 1 component op met een eigenwaarde van 2.2 en een percentage verklaarde variantie van 45.7. De maat van interne consistentie geeft weer dat de betrouwbaarheid van de schaal toeneemt wanneer het vierde item weggelaten wordt. De cronbachs α stijgt van 0.70 naar 0.73. Toch besluiten we, omwille van inhoudelijke redenen, het vakbondsvertoog te meten aan de hand van de vier items.

TABEL 37 SCHAALCONSTRUCTIE VAKBONDVERTOOG

		Factor- lading	α (*)
1	Indien de mensen persoonlijk vrij willen zijn, dan moeten ze zich daar gezamenlijk voor inzetten.	0.75	0.64
2	Een enkeling kan niet veel doen; samen is men slimmer en sterker.	0.75	0.63
3	Individuele vrijheid wordt slechts mogelijk door samenhangigheid en gelijkheid.	0.83	0.55
4	Individuele vrijheid is slechts mogelijk indien ze door de staat kan worden verzekerd.	0.61	0.73
			0.70

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.3.3 Sociaal-katholiek vertoog

In een onderzoek over het middenveld werd het belangrijk geacht te peilen naar het gevoel van solidariteit bij de mensen.

a) FREQUENTIES

TABEL 38 FREQUENTIEVERDELING SOCIAAL-KATHOLIEK VERTOOG

	Oneens	Noch eens noch oneens	Eens	
1	Ik voel me pas echt goed als ik me kan inzetten voor een gemeenschappelijk doel.	22.9	31.1	46.0
2	Men voelt zich pas echt gelukkig als men regelmatig iets voor anderen kan doen zonder van hen iets terug te verwachten.	7.5	15.5	77.1
3	Van nature heeft de mens belangstelling voor zijn medemens; de mens heeft het geluk van zijn medemens nodig.	3.6	11.8	84.5
4	Je wordt pas echt mens indien je je bekommert en inzet voor je medemens.	8.4	18.1	73.5
5	Wat telt in het leven is te voelen dat men niet alleen staat.	2.2	4.9	92.9
6	Goed samenleven en samenwerken met andere mensen is het hoogste levensideaal.	6.4	15.6	78.1
7	Voor het uitbouwen van een betere toekomst zouden de mensen zich meer voor elkaar moeten inzetten.	1.2	6.4	92.3

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 39 CORRELATIEMATRIX SOCIAAL-KATHOLIEK VERTOOG

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7
Item 1	1.00						
Item 2	0.47	1.00					
Item 3	0.31	0.43	1.00				
Item 4	0.42	0.51	0.55	1.00			
Item 5	0.22	0.34	0.47	0.42	1.00		
Item 6	0.35	0.44	0.48	0.51	0.48	1.00	
Item 7	0.28	0.43	0.43	0.46	0.50	0.56	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse leverde één component op met een eigenwaarde van 3.6 en verklaart 51.8% van de totale variantie.

TABEL 40 SCHAALCONSTRUCTIE SOCIAAL-KATHOLIEK VERTOOG

		Factor- lading	α (*)
1	Ik voel me pas echt goed als ik me kan inzetten voor een gemeenschappelijk doel.	0.57	0.84
2	Men voelt zich pas echt gelukkig als men regelmatig iets voor anderen kan doen zonder van hen iets terug te verwachten.	0.71	0.81
3	Van nature heeft de mens belangstelling voor zijn medemens; de mens heeft het geluk van zijn medemensen nodig.	0.74	0.81
4	Je wordt pas echt mens indien je je bekommert en inzet voor je medemensen.	0.77	0.80
5	Wat telt in het leven is te voelen dat men niet alleen staat.	0.70	0.82
6	Goed samenleven en samenwerken met andere mensen is het hoogste levensideaal.	0.78	0.80
7	Voor het uitbouwen van een betere toekomst zouden de mensen zich meer voor elkaar moeten inzetten.	0.75	0.81
			0.83

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.4 Gendergelijkheid

2.4.1 Traditionele rolopvattingen

Om de opvattingen over traditionele rolpatronen te meten werd gebruik gemaakt van de items uit de schaal die onder meer gebruikt werd in het verkiezingsonderzoek van het Interuniversitair Steunpunt voor Politieke-Opinieonderzoek (Carton, Swyngedouw, Billiet en Beerten, 1993).

a) FREQUENCIES

TABEL 41 FREQUENTIEVERDELING TRADITIONELE ROLOPVATTINGEN

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Het best is dat de vrouw het huishouden doet en de man de kost verdient.	63.9	12.0	24.1
2	Wanneer er kleine kinderen zijn, blijft de vrouw beter thuis en stopt ze met werken.	44.6	17.6	38.1
3	Jongens kan je nu eenmaal wat vrijer opvoeden dan meisjes.	75.6	10.2	14.2
4	Een vrouw is geschikter om kleine kinderen op te voeden dan een man.	36.6	12.1	51.3
5	Voor een meisje is het minder belangrijk dan voor een jongen om een goede schoolopleiding te krijgen.	90.1	4.1	5.8

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 42 CORRELATIEMATRIX TRADITIONELE ROLOPVATTINGEN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	0.65	1.00			
Item 3	0.36	0.32	1.00		
Item 4	0.46	0.39	0.31	1.00	
Item 5	0.37	0.27	0.41	0.25	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Onderstaande items vormen samen 1 hoofdcomponent met een eigenwaarde van 2.5 en 50.6% verklaarde variantie. De cronbachs α is hoog genoeg om van een betrouwbare schaal te kunnen spreken.

TABEL 43 SCHAALCONSTRUCTIE TRADITIONELE ROLOPVATTINGEN

		Factor- lading	α (*)
1	Het best is dat de vrouw het huishouden doet en de man de kost verdient.	0.83	0.64
2	Wanneer er kleine kinderen zijn, blijft de vrouw beter thuis en stopt ze met werken.	0.76	0.68
3	Jongens kan je nu eenmaal wat vrijer opvoeden dan meisjes.	0.65	0.73
4	Een vrouw is geschikter om kleine kinderen op te voeden dan een man.	0.67	0.73
5	Voor een meisje is het minder belangrijk dan voor een jongen om een goede schoolopleiding te krijgen.	0.62	0.74
			0.75

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.4.2 Vrouw en politiek

Om de houding van de Vlamingen over de plaats van de vrouwen in de politiek te meten, werd gebruik gemaakt van een aantal items die ontwikkeld werden door het ISPO (Beerten, Billiet, Carton & Swyngedouw, 1995).

a) FREQUENTIES

TABEL 44 FREQUENTIEVERDELING VROUW EN POLITIEK

		Oneens	Noch eens, noch oneens	Eens
1	Vrouwelijke politici zijn in het algemeen meer geschikt dan mannelijke politici om vrouwenbelangen te verdedigen.	17.6	20.9	61.4
2	Met meer vrouwen in de politiek zouden we er over het algemeen veel beter vanaf zijn.	26.4	40.1	33.5
3	Omdat de helft van de bevolking uit vrouwen bestaat, is het normaal dat ook de helft van de verkozenen vrouwen zouden zijn.	25.9	22.2	52.0
4	Vrouwen zijn even geschikt voor de politiek als mannen.	4.8	8.5	86.7
5	Of een politicus nu man of vrouw is, dat doet er voor mij niet toe, als men de job maar goed doet.	1.3	2.1	96.6

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 45 CORRELATIEMATRIX VROUW EN POLITIEK

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	0.43	1.00			
Item 3	0.37	0.47	1.00		
Item 4	0.28	0.31	0.34	1.00	
Item 5	0.16	0.10	0.12	0.46	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op onderstaande 5 items resulteerde in 2 componenten met respectievelijke eigenwaarden van 2.3 en 1.1 en verklaarde varianties van 45.0 en 22.3%. Omwille van de drop na de eerste eigenwaarde werd verdergewerkt met de eerste ongeroteerde component. De interne consistentie van de schaal bleek toe te nemen wanneer we het vijfde item uit de schaal haalden. Met de overblijvende vier items verkregen we een betrouwbare schaal ($\alpha=0.70$).

TABEL 46 SCHAALCONSTRUCTIE VROUW EN POLITIEK

		Factor- lading	α (*)
1	Vrouwelijke politici zijn in het algemeen meer geschikt dan mannelijke politici om vrouwenbelangen te verdedigen.	0.69	0.64
2	Met meer vrouwen in de politiek zouden we er over het algemeen veel beter vanaf zijn.	0.72	0.60
3	Omdat de helft van de bevolking uit vrouwen bestaat, is het normaal dat ook de helft van de verkozenen vrouwen zouden zijn.	0.73	0.61
4	Vrouwen zijn even geschikt voor de politiek als mannen.	0.71	0.69
5	Of een politicus nu man of vrouw is, dat doet er voor mij niet toe, als men de job maar goed doet.	0.48	--
			0.70

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.5 Coördinatie

2.5.1 Politieke participatie op buurtniveau

De politieke participatie op buurtniveau werd gemeten op basis van een bestaande schaal uit ISPO91 en '95 die we uitbreiden met een aantal andere items.

a) FREQUENTIES

TABEL 47 FREQUENTIEVERDELING POLITIEKE PARTICIPATIE OP BUURTNIVEAU

		Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1	Ik help wel eens met het oplossen van problemen in de buurt.	32.7	11.4	55.9
2	Ik maak mij wel eens zorgen over problemen in mijn buurt.	36.8	13.7	49.5
3	Ik voel mij mee verantwoordelijk voor wat er in mijn omgeving gebeurt.	38.5	17.2	44.2
4	Ik neem wel eens contact op met een officiële instantie om problemen in de buurt op te lossen.	64.0	10.4	25.6

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 48 CORRELATIEMATRIX POLITIEKE PARTICIPATIE OP BUURTNIVEAU

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4
Item 1	1.00			
Item 2	0.50	1.00		
Item 3	0.44	0.51	1.00	
Item 4	0.34	0.38	0.41	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Onderstaande vier items vormen samen één onderliggende dimensie met een eigenwaarde van 2.3 en een percentage verklaarde variantie van 57.5. We kunnen bovendien van een betrouwbare schaal spreken (cronbachs $\alpha=0.75$).

TABEL 49 SCHAALCONSTRUCTIE POLITIEKE PARTICIPATIE OP BUURTNIVEAU

		Factor- lading	α (*)
1	Ik help wel eens met het oplossen van problemen in de buurt.	0.76	0.70
2	Ik maak mij wel eens zorgen over problemen in mijn buurt.	0.80	0.66
3	Ik voel mij mee verantwoordelijk voor wat er in mijn omgeving gebeurt.	0.79	0.68
4	Ik neem wel eens contact op met een officiële instantie om problemen in de buurt op te lossen.	0.68	0.74
			0.75

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.5.2 Cultuurparticipatie

Het deelnemen aan het culturele leven werd gemeten door middel van de items die reeds bevraagd werden in de APS-surveys.

a) FREQUENTIES

TABEL 50 FREQUENTIEVERDELING CULTUURPARTICIPATIE

	Zelden of nooit	Af en toe	Vaak
1 Naar een sportwedstrijd gaan.	65.1	15.3	19.6
2 Naar een toneelstuk of balletvoorstelling gaan.	70.6	26.1	3.3
3 Naar een opera of muziekconcert gaan.	76.7	20.4	2.9
4 Naar een tentoonstelling of museum gaan.	63.2	32.6	4.2
5 Naar de bioscoop gaan.	55.3	29.4	15.3
6 Naar de bibliotheek gaan.	64.3	14.0	21.7
7 Bezienswaardige gebouwen of monumenten bezoeken.	64.7	31.1	4.1

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 51 CORRELATIEMATRIX CULTUURPARTICIPATIE

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7
Item 1	1.00						
Item 2	0.01	1.00					
Item 3	0.07	0.49	1.00				
Item 4	0.01	0.46	0.40	1.00			
Item 5	0.20	0.26	0.34	0.20	1.00		
Item 6	0.01	0.26	0.32	0.33	0.36	1.00	
Item 7	0.03	0.38	0.33	0.60	0.22	0.32	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op de 7 items resulteerde in 2 componenten met respectievelijke eigenwaarden van 2.8 en 1.1. Het percentage verklaarde variantie is resp. 39.9 en 16.0%.

De drop na de eerste component en de cronbachs α die niet toeneemt als we een item weglaten doen ons besluiten om een schaal te construeren op basis van 6 items (de factorlading van het eerste item is te laag om opgenomen te worden).

TABEL 52 SCHAALCONSTRUCTIE CULTUURPARTICIPATIE

	Factor lading	α (*)
1 Naar een sportwedstrijd gaan.	0.11	--
2 Naar een toneelstuk of balletvoorstelling gaan.	0.72	0.70
3 Naar een opera of muziekconcert gaan.	0.71	0.70
4 Naar een tentoonstelling of museum gaan.	0.76	0.69
5 Naar de bioscoop gaan.	0.55	0.74
6 Naar de bibliotheek gaan.	0.61	0.73
7 Bezienswaardige gebouwen of monumenten bezoeken.	0.72	0.70
		0.74

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.5.3 Praten over politiek en sociale zaken

Om de belangrijkheid te meten van een aantal politieke en sociale thema's, werd geopteerd om te vragen of de respondenten al dan niet vaak over die thema's praten met vrienden, familie of kennissen.

a) FREQUENTIES

TABEL 53 FREQUENTIEVERDELING POLITIEKE EN SOCIALE INTERESSE

	Zelden of nooit	Soms	Vaak
1 Belastingdruk	38.6	38.9	22.5
2 Werkloosheid	31.6	43.9	24.6
3 Kwaliteit van het onderwijs	43.9	32.3	23.8
4 Het wegvallen van normen en waarden bij de mensen	32.4	37.7	29.9
5 Milieuvervuiling	24.8	42.0	33.2
6 Gezondheidszorg	25.4	36.3	38.3
7 Veiligheid op straat	16.5	34.8	48.7
8 Kindergeld, kinderopvang, ...	63.8	24.5	11.6
9 Druggebruik bij jongeren	31.2	39.8	29.0
10 Politiek gesjoemel en corruptie	26.6	37.4	36.0
11 De aanwezigheid van vreemdelingen	38.4	41.8	19.7
12 Pensioenzekerheid	46.0	30.1	24.0
13 Werking van het gerecht	29.7	38.2	32.1
14 Verkeersveiligheid	17.6	39.4	43.1
15 Armoede in België	35.9	41.9	22.2

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 54 CORRELATIEMATRIX POLITIEKE EN SOCIALE INTERESSE

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9	Item 10	Item 11	Item 12	Item 13	Item 14	Item 15
Item 1	1.00														
Item 2	0.46	1.00													
Item 3	0.14	0.28	1.00												
Item 4	0.22	0.25	0.47	1.00											
Item 5	0.19	0.31	0.37	0.49	1.00										
Item 6	0.21	0.26	0.30	0.38	0.47	1.00									
Item 7	0.20	0.29	0.23	0.26	0.37	0.45	1.00								
Item 8	0.20	0.19	0.37	0.22	0.22	0.28	0.24	1.00							
Item 9	0.15	0.31	0.30	0.30	0.29	0.26	0.38	0.29	1.00						
Item 10	0.37	0.38	0.15	0.32	0.31	0.21	0.30	0.15	0.37	1.00					
Item 11	0.20	0.30	0.15	0.27	0.27	0.20	0.30	0.16	0.34	0.47	1.00				
Item 12	0.35	0.22	0.10	0.19	0.26	0.35	0.30	0.22	0.16	0.28	0.28	1.00			
Item 13	0.28	0.36	0.16	0.28	0.26	0.19	0.33	0.17	0.36	0.63	0.42	0.33	1.00		
Item 14	0.15	0.27	0.22	0.22	0.35	0.34	0.62	0.23	0.37	0.31	0.30	0.31	0.42	1.00	
Item 15	0.17	0.34	0.25	0.36	0.39	0.42	0.40	0.28	0.40	0.28	0.37	0.36	0.35	0.46	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De onderstaande 15 items kunnen beschouwd worden als één onderliggende dimensie. De hoofdcomponentenanalyse leverde echter 4 componenten op met resp. eigenwaarden van 5.3, 1.5, 1.2 en 1.0 (resp. % verklaarde varianties van 35.0, 9.7, 7.8, 7.0). De grote drop na de eerste component en de α die niet toeneemt als een item weggelaten wordt, hanteren we als argumenten om dit als één dimensie te beschouwen.

TABEL 55 SCHAALCONSTRUCTIE POLITIEKE EN SOCIALE INTERESSE

	Factor Lading	α (*)
1 Belastingdruk	0.46	0.86
2 Werkloosheid	0.58	0.86
3 Kwaliteit van het onderwijs	0.49	0.86
4 Het wegvallen van normen en waarden bij de mensen	0.60	0.85
5 Milieuvervuiling	0.64	0.85
6 Gezondheidszorg	0.61	0.85
7 Veiligheid op straat	0.66	0.85
8 Kindergeld, kinderopvang, ...	0.45	0.86
9 Druggebruik bij jongeren	0.61	0.85
10 Politiek gesjoemel en corruptie	0.64	0.85
11 De aanwezigheid van vreemdelingen	0.58	0.86
12 Pensioenzekerheid	0.52	0.86
13 Werking van het gerecht	0.64	0.85
14 Verkeersveiligheid	0.65	0.85
15 Armoede in België	0.68	0.85
		0.86

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

Inhoudelijk kunnen we echter argumenteren om de hoofdcomponentenanalyse te fixeren op twee componenten, namelijk een eerder 'politieke interesse' en een meer 'sociale interesse'.

TABEL 56

	Factor-lading1	Factor-lading2	α 1	α 2
1 Belastingdruk	0.57	0.08	0.74	
2 Werkloosheid	0.57	0.26	0.74	
3 Kwaliteit van het onderwijs	-0.01	0.71		0.81
4 Het wegvallen van normen en waarden bij de mensen	0.19	0.65		0.80
5 Milieuvervuiling	0.23	0.67		0.80
6 Gezondheidszorg	0.18	0.68		0.80
7 Veiligheid op straat	0.41	0.53		0.80
8 Kindergeld, kinderopvang, ...	0.10	0.55		0.82
9 Druggebruik bij jongeren	0.41	0.45		0.81
10 Politiek gesjoemel en corruptie	0.79	0.11	0.70	
11 De aanwezigheid van vreemdelingen	0.64	0.18	0.74	
12 Pensioenzekerheid	0.50	0.24	0.76	
13 Werking van het gerecht	0.78	0.12	0.71	
14 Verkeersveiligheid	0.46	0.46		0.80
15 Armoede in België	0.41	0.55		0.80
			0.77	0.82

2.6 Andere schalen

2.6.1 Subjectieve tijdsdruk

Naast de objectieve tijdsdruk, gemeten aan de hand van een aantal vragen over de tijdsbesteding, werd gepeild naar het gevoel dat mensen hebben betreffende de perceptie van de invulling van hun tijd.

a) FREQUENTIES

TABEL 57 FREQUENTIEVERDELING SUBJECTIEVE TIJDSDRUK

	Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1 Ik raak nooit bijgewerkt.	62.5	10.4	27.1
2 Ik heb nooit tijd voor mezelf.	79.0	8.2	12.8
3 Ik moet meer dan dan ik wil doen.	74.2	9.3	16.5
4 Ik moet mij overdoen om al mijn werk te beëindigen.	76.8	10.1	13.1
5 Er wordt meer van mij verwacht dan ik aankan.	80.0	8.5	11.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 58 CORRELATIEMATRIX SUBJECTIEVE TIJDSDRUK

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	0.50	1.00			
Item 3	0.51	0.50	1.00		
Item 4	0.60	0.51	0.59	1.00	
Item 5	0.42	0.40	0.53	0.54	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Aan de hand van onderstaande 5 items werd de subjectieve tijdsdruk gemeten. Ze vormen samen één hoofdcomponent die 61.2% van de variantie verklaard (eigenwaarde=3.1). We kunnen bovendien van een intern consistente schaal spreken daar de cronbachs α 0.84 bedraagt.

TABEL 59 SCHAALCONSTRUCTIE SUBJECTIEVE TIJDSDRUK

	Factor lading	α (*)
1 Ik raak nooit bijgewerkt.	0.78	0.81
2 Ik heb nooit tijd voor mezelf.	0.74	0.82
3 Ik moet meer dan dan ik wil doen.	0.81	0.80
4 Ik moet mij overdoen om al mijn werk te beëindigen.	0.84	0.78
5 Er wordt meer van mij verwacht dan ik aankan.	0.74	0.82
		0.84

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.6.2 Normativisme versus instrumentalisme

Het instrumenteel mensbeeld geeft de opvattingen weer dat de doelen van het handelen gegeven zijn en enkel de middelen of instrumenten tellen. Het normatief mensbeeld daarentegen omvat de opvattingen dat de doelen, waarden en normen echt kunnen variëren en de geschiedenis kunnen sturen.

a) COMBINATIE VAN ITEMS

Op basis van het combineren van instrumentele en normatieve items trachtten we een betrouwbare schaal te maken.

TABEL 60 COMBINATIE VAN DE ITEMS VAN HET INSTRUMENTALISME EN HET NORMATIVISME

Instrumentalisme	Normativisme
1. Men kan mensen niet veranderen, ze zijn wat ze zijn.	1. Het oplossen van de werkloosheid is een kwestie van wilskracht en vastberadenheid.
2. Geweld, armoede en onrecht zijn er altijd geweest en zullen er ook altijd zijn.	2. Ja, we kunnen armoede en onrecht bestrijden als we ons daarvoor inzetten.
3. De wereld is niet eerlijk en niet goed en dat zal niet veranderen.	3. Als we willen, kunnen we een wereld creëren waarin er minder onrecht en miserie is.
4. De menselijke natuur ligt vast, daar is niets aan te veranderen.	4. Gemotiveerde mensen kunnen de wereld veranderen.
5. Er zal altijd verdeeldheid zijn tussen de mensen.	5. Men kan mensen van verschillende rassen en culturen leren samenleven.

b) FREQUENTIES VAN DE COMBINATIE VAN ITEMS

De 5 gecombineerde items werden zo gehercodeerd dat een score van -1 een normatieve score was en een score van +1 een instrumentele score. Er werd een normatieve score toegekend wanneer men het helemaal oneens/oneens of noch eens, noch oneens was met het instrumentele item en helemaal eens of eens met het normatieve item. Een instrumentele score werd gegeven aan diegenen die het eens of helemaal eens waren met het instrumentele items en helemaal oneens/oneens of noch eens, noch oneens waren met het normatieve item.

TABEL 61 FREQUENTIEVERDELING VAN DE COMINATIE VAN ITEMS

	Normati- visme	Tussen beide	Instrumen- talisme
- Geweld, armoede en onrecht zijn er altijd geweest en zullen er ook altijd zijn (Instrumenteel).	10.0	65.2	24.8
- Ja, we kunnen armoede en onrecht bestrijden als we ons daarvoor inzetten (Normatief).			
- Er zal altijd verdeeldheid zijn tussen de mensen (I).	7.9	59.0	33.0
- Men kan mensen van verschillende rassen en culturen leren samenleven (N).			
- Men kan mensen niet veranderen, ze zijn wat ze zijn (I).	23.1	57.6	19.4
- Het oplossen van de werkloosheid is een kwestie van wilskracht en vastberadenheid (N).			
- De menselijke natuur ligt vast, daar is niets aan te veranderen (I).	23.6	51.5	25.0
- Gemotiveerde mensen kunnen de wereld veranderen (N).			
- De wereld is niet eerlijk en niet goed en dat zal niet veranderen (I).	27.6	52.6	19.7
- Als we willen, kunnen we een wereld creëren waarin er minder onrecht en miserie is (N).			

c) CORRELATIEMATRIX

TABEL 62 CORRELATIEMATRIX INSTRUMENTALISME

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5
Item 1	1.00				
Item 2	0.25	1.00			
Item 3	0.29	0.41	1.00		
Item 4	0.38	0.32	0.46	1.00	
Item 5	0.23	0.37	0.36	0.29	1.00

d) SCHAALCONSTRUCTIE

Een hoofdcomponentenanalyse op de 5 combinaties van items leverde één component op met een eigenwaarde van 2.4 die 47.2% van de totale variantie verklaard. Met een α van 0.72 kunnen we spreken over een betrouwbare schaal.

TABEL 63 SCHAALCONSTRUCTIE INSTRUMENTALISME

	Factor lading	α (*)
- Geweld, armoede en onrecht zijn er altijd geweest en zullen er ook altijd zijn.	0.69	0.67
- Ja, we kunnen armoede en onrecht bestrijden als we ons daarvoor inzetten.		
- Er zal altijd verdeeldheid zijn tussen de mensen.	0.65	0.68
- Men kan mensen van verschillende rassen en culturen leren samenleven.		
- Men kan mensen niet veranderen, ze zijn wat ze zijn.	0.60	0.70
- Het oplossen van de werkloosheid is een kwestie van wilskracht en vastberadenheid.		
- De menselijke natuur ligt vast, daar is niets aan te veranderen.	0.72	0.65
- Gemotiveerde mensen kunnen de wereld veranderen.		
- De wereld is niet eerlijk en niet goed en dat zal niet veranderen.	0.76	0.64
- Als we willen, kunnen we een wereld creëren waarin er minder onrecht en miserie is.		

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.6.3 Authenticiteit

De constructie van de schaal rond authenticiteit maakt deel uit van het onderzoek binnen de vakgroep naar expressief individualisme.

a) FREQUENTIES

TABEL 64 FREQUENTIEVERDELING AUTHENTICITEIT

	Oneens	noch eens noch oneens	Eens
1 Ik laat mij niet beïnvloeden door wat anderen van mij verwachten.	18.4	14.4	67.2
2 Men moet altijd trouw blijven aan zichzelf.	1.3	3.2	95.5
3 Eén van de belangrijkste doelen in het leven is ervoor te zorgen dat men geen kopie wordt van iemand anders.	4.1	6.0	89.9
4 Ik ben mezelf. Vlaming zijn, of Belg, of Europeaan of wat dan ook heeft daar niets mee te maken.	4.8	4.3	91.0
5 Iedereen moet voor zichzelf uitmaken wat goed en slecht is, en zich door niemand iets laten voorschrijven.	13.7	11.8	74.6
6 Een goede vriend is iemand waarbij je niet moet "doen alsof", maar waarbij je jezelf kunt zijn.	1.0	1.0	97.9
7 Ik bepaal zelf mijn mening.	3.0	7.8	89.2
8 Men moet in alles zichzelf zijn, geen kuddebeest zijn.	1.0	5.1	94.0

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 65 CORRELATIEMATRIX AUTHENTICITEIT

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8
Item 1	1.00							
Item 2	0.33	1.00						
Item 3	0.30	0.44	1.00					
Item 4	0.29	0.40	0.42	1.00				
Item 5	0.33	0.25	0.29	0.34	1.00			
Item 6	0.10	0.34	0.30	0.33	0.17	1.00		
Item 7	0.26	0.29	0.28	0.28	0.33	0.36	1.00	
Item 8	0.26	0.41	0.43	0.35	0.36	0.43	0.53	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

De acht items van het expressief individualisme kunnen gezien worden als één onderliggende dimensie. De component heeft een eigenwaarde van 3.3 en verklaart 41.8% van de totale variantie. De betrouwbaarheid van de authenticiteitsschaal is voldoende hoog, zoals blijkt uit de maat voor interne consistentie (Cronbachs α van 0.78).

Nagenoeg alle items uit de schaal hebben een hoge instemmingsgraad (zie frequenties). Deze relatief kleine spreiding vormt een meettechnisch probleem. Bovendien dienen we ook de beperkte validiteit van de schaal in rekening te nemen. De schaal meet slechts één aspect van het expressief individualisme, met name het streven naar authenticiteit, uitgedrukt als het belang om « zichzelf » te zijn .

TABEL 66 SCHAALCONSTRUCTIE AUTHENTICITEIT

	Factor- lading	α (*)
1 Ik laat mij niet beïnvloeden door wat anderen van mij verwachten.	0.55	0.78
2 Men moet altijd trouw blijven aan zichzelf.	0.68	0.75
3 Eén van de belangrijkste doelen in het leven is ervoor te zorgen dat men geen kopie wordt van iemand anders.	0.68	0.75
4 Ik ben mezelf. Vlaming zijn, of Belg, of Europeaan of wat dan ook heeft daar niets mee te maken.	0.67	0.75
5 Iedereen moet voor zichzelf uitmaken wat goed en slecht is, en zich door niemand iets laten voorschrijven.	0.58	0.77
6 Een goede vriend is iemand waarbij je niet moet "doen alsof", maar waarbij je jezelf kunt zijn.	0.58	0.77
7 Ik bepaal zelf mijn mening.	0.65	0.75
8 Men moet in alles zichzelf zijn, geen kuddebeest zijn.	0.76	0.74
		0.78

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

2.6.4 Tevredenheid met het privéleven

Zowel in de APS-survey '96 als '97 werd de tevredenheid met het privéleven bevraagd. Deze items werden integraal overgenomen.

a) FREQUENCIES

TABEL 67 FREQUENTIEVERDELING TEVREDENHEID MET HET PRIVÉLEVEN

		Niet tevreden	noch ontevreden noch tevreden	Tevreden
1	De woning waarin u woont.	3.5	3.1	93.4
2	De buurt waarin u woont.	5.6	5.1	89.3
3	Uw inkomen.	14.7	12.1	73.3
4	Het werk dat u doet.	3.3	5.3	91.4
5	Uw levensstandaard.	4.8	6.2	89.1
6	De manier waarop u uw vrije tijd besteedt.	5.4	6.1	88.4
7	Uw gezondheidstoestand.	9.0	5.6	85.4
8	De tijd die u hebt om te doen wat gedaan moet worden.	10.3	11.3	78.4
9	De sociale contacten met uw huisgenoten.	1.6	2.6	95.7
10	De sociale contacten met uw familieleden, vrienden en kennissen.	2.8	5.2	91.9

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 68 CORRELATIEMATRIX TEVREDENHEID MET HET PRIVÉLEVEN

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9	Item 10
Item 1	1.00									
Item 2	0.54	1.00								
Item 3	0.23	0.25	1.00							
Item 4	0.30	0.31	0.41	1.00						
Item 5	0.36	0.40	0.54	0.55	1.00					
Item 6	0.33	0.30	0.23	0.35	0.42	1.00				
Item 7	0.22	0.25	0.26	0.26	0.35	0.36	1.00			
Item 8	0.28	0.26	0.23	0.30	0.33	0.54	0.34	1.00		
Item 9	0.35	0.33	0.29	0.36	0.36	0.41	0.33	0.39	1.00	
Item 10	0.33	0.34	0.24	0.32	0.36	0.43	0.33	0.40	0.65	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Het resultaat van de hoofdcomponentenanalyse op de 10 items was een driedimensionale structuur. De drie componenten hebben respectievelijke eigenwaarden van 4.2, 1.0 en 1.0 en percentage verklaarde varianties van 42.4, 10.2 en 10.2. De grote drop na de eerste component

en het feit dat de cronbachs α niet toeneemt wanneer er een item verwijderd wordt zijn argumenten om de tevredenheid met het privéleven te meten op basis van de eerste component. Deze is erg intern consistent ($\alpha=0.84$) wat te wijten zou kunnen zijn aan de vrij scheve verdeling (zie frequenties).

TABEL 69 SCHAALCONSTRUCTIE TEVREDENHEID MET HET PRIVÉLEVEN

	Factor- lading	α (*)
1 De woning waarin u woont.	0.60	0.83
2 De buurt waarin u woont.	0.63	0.83
3 Uw inkomen.	0.57	0.84
4 Het werk dat u doet.	0.64	0.83
5 Uw levensstandaard.	0.75	0.82
6 De manier waarop u uw vrije tijd besteedt.	0.69	0.82
7 Uw gezondheidstoestand.	0.56	0.83
8 De tijd die u hebt om te doen wat gedaan moet worden.	0.66	0.82
9 De sociale contacten met uw huisgenoten.	0.71	0.82
10 De sociale contacten met uw familieleden, vrienden en kennissen.	0.69	0.82
		0.84

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

3 PARTICIPATIE

3.1 Lidmaatschap

a) AL DAN NIET ACTIEF LID VAN EEN VERENIGING

TABEL 70 AL DAN NIET ACTIEF OF BESTUURSLID VAN EEN VERENIGING

	N	%
- Geen lid	661	49.3
- Wel lid	681	50.7

b) AANTAL VERENIGINGEN WAARVAN MEN ACTIEF LID IS

TABEL 71 AANTAL VERENIGINGEN WAARVAN MEN ACTIEF OF BESTUURSLID IS

	N	%
- Geen lid	661	49.3
- Lid van 1 vereniging	383	28.5
- Lid van 2 of meer verenigingen	297	22.2

3.2 Aard van het lidmaatschap

a) AARD VAN HET LIDMAATSCHAP IN 4 CATEGORIEËN

TABEL 72 AARD VAN HET LIDMAATSCHAP IN 4 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen lid	56	4.1
- Passief lid	611	45.6
- Actief lid	535	39.9
- Bestuurslid	139	10.4

b) AARD VAN HET LIDMAATSCHAP IN 2 CATEGORIEËN

TABEL 73 AARD VAN HET LIDMAATSCHAP IN 2 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen lid/passief lid	666	49.7
- Actief/bestuurslid	674	50.3

3.3 Soort lidmaatschap

We hebben echter ook vragen opgenomen over het *soort* verenigingen waarvan de respondenten al dan niet lid zijn. Bij het opstellen van een lijst van mogelijke organisaties hebben we ons laten inspireren door eerder onderzoek van de Administratie Planning en Statistiek van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, een lijst die we echter verder aangevuld hebben tot een totaal van 22 mogelijke organisaties¹. De respondenten kregen deze lijst voorgelegd, en konden bij elke soort aangeven of ze hiervan

- 1) nooit lid waren geweest,
- 2) vroeger lid waren geweest,
- 3) passief lid waren,
- 4) actief lid waren,
- 5) bestuurslid waren.

TABEL 74 LIDMAATSCHAP AAN VERENIGINGEN VAN MANNEN EN VROUWEN

	Geen lid		Vroeger lid		Passief lid		Actief lid		Bestuurslid	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
Jeugdbeweging	49.5	53.4	45.7	43.6	1.0	0.3	2.8	2.2	1.0	0.5
Milieu- en natuurvereniging	89.6	89.5	5.7	2.8	2.6	6.0	1.9	1.5	0.2	0.2
Fanclub	97.3	96.1	2.3	3.2	0.4	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Vereniging die anderen helpen	90.5	88.7	2.4	2.7	4.3	5.8	1.8	1.7	1.0	1.0
Mutualiteit	7.3	12.4	0.9	0.2	90.1	84.9	1.6	2.2	0.0	0.3
Kunstbeoefening	85.1	79.8	6.4	11.7	2.2	2.3	4.6	6.0	1.7	0.3
Hobbyclub of –groep	86.4	85.2	5.1	6.4	2.7	2.4	5.2	6.0	0.5	0.0
Vrouwenbeweging	99.8	71.7	0.0	6.7	0.2	9.7	0.0	9.2	0.0	2.7
Socio-culturele vereniging	86.5	91.6	3.2	3.0	4.8	2.7	4.5	1.5	1.0	1.2
Sportvereniging of –club	46.0	71.5	21.2	11.7	3.4	1.9	25.8	14.3	3.7	0.6
Politieke vereniging	90.3	93.3	3.2	2.4	3.1	3.8	2.4	0.4	1.0	0.1
Religieuze vereniging	94.2	92.8	2.5	2.4	1.2	1.3	0.8	2.7	1.2	0.7
Wijk- of buurtcomité	91.9	93.5	2.9	1.6	0.8	1.9	3.4	2.3	1.0	0.8
Derde wereld, vredesbeweging	94.4	92.8	1.6	1.5	2.8	4.5	1.0	1.1	0.2	0.1
Vakbond	48.0	67.7	6.6	6.1	38.5	24.1	5.2	1.6	1.7	0.5
Advies- of schoolraad	92.6	92.0	3.7	3.8	0.6	0.6	2.2	2.9	0.9	0.8
Gezinsvereniging	81.0	80.5	4.3	6.0	12.5	11.7	2.1	1.7	0.1	0.1
Cafévereniging	85.5	96.0	4.7	1.6	2.7	0.9	6.2	1.4	1.0	0.2
Rode Kruis, Vlaams Kruis, vrijwillige brandweer	88.1	86.2	3.0	3.7	6.8	8.5	2.1	1.6	0.0	0.0
Bond voor gepensioneerden	96.1	90.7	0.0	0.5	1.9	4.3	1.8	4.2	0.2	0.3
Witte comités	99.9	99.2	0.0	0.2	0.1	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Zelfhulpgroep	98.8	98.6	0.6	0.6	0.3	0.2	0.3	0.7	0.0	0.0
Andere (1)	90.2	93.4	1.9	0.7	3.0	1.8	3.6	3.7	1.3	0.3
Andere (2)	99.1	99.7	0.3	0.2	0.0	0.1	0.6	0.0	0.0	0.0
Andere (3)	99.5	99.9	0.0	0.1	0.0	0.0	0.2	0.0	0.3	0.0

¹ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, *Culturele verschuivingen in Vlaanderen, 1996, 1997*. Administratie Planning en Statistiek.

Deze opdeling laat zien dat vooral het lidmaatschap van sportorganisaties, jeugdbewegingen, mutualiteiten en vakbonden sterk verspreid is onder de Vlaamse bevolking. De vroegere lidmaatschappen zijn, begrijpelijkerwijze, vooral geconcentreerd bij de leeftijdsgebonden organisaties zoals de jeugdbewegingen en de sportverenigingen. Als we echter enkel focusen op de actieve lidmaatschappen, zien we dat daar de sportverenigingen, hobby- en kunstgroepen, vrouwenverenigingen en vakbonden behoorlijk wat actieve leden tellen.

Binnen de vragenlijst beschikken we dus over 22 verschillende categorieën van verenigingen, maar het mag duidelijk zijn dat het relatief omslachtig is zoveel categorieën in een analyse te gebruiken. Bovendien vinden we van een aantal verenigingen slechts weinig leden terug in de survey, waardoor het weinig zinvol zou zijn om voor een dergelijke kleine groep een aparte analyse op te zetten.

Daarom hebben we besloten de 22 verenigingen te hergroeperen in grotere gehelen. Om te beginnen deden we dat via een principale componentenanalyse. Met deze vorm van factoranalyse willen we nagaan in hoeverre er een relatie bestaat tussen diverse vormen van lidmaatschap. Als diverse items laden op één en dezelfde factor, wil dat zeggen dat ze verwijzen naar een gemeenschappelijke onderliggende dimensie. Stel bijvoorbeeld dat jeugdbewegingen en fanclubs op één factor zouden laten, dan wil dat zeggen dat de leden van jeugdverenigingen een meer dan gemiddelde kans hebben om ook lid te zijn van een fanclub. Een dergelijke analyse laat echter ook negatieve resultaten toe: zo is het perfect mogelijk dat leden van vereniging-A een lager dan gemiddelde kans hebben om ook lid te zijn van vereniging-B. Via een principale componentenanalyse zien we dus welke onderliggende structuur in de diversiteit van lidmaatschappen aanwezig is.

De factoranalyse leverde echter weinig nieuwe gegevens op : er bleek niet echt een duidelijke structuur aanwezig. Er bleek wel een vage algemene samenhang, in de betekenis dat mensen die lid zijn van één verenigingstype ook een wat grotere kans hebben om lid te zijn van een ander soort verenigingen, maar van een opdeling in een aantal duidelijke groepen was geen sprake. Het voornemen om de 22 categorieën te hergroeperen in een hanteerbaar aantal op basis van objectieve, statistische criteria bleek dus onhaalbaar.

De hergroepering werd dan ook uitgevoerd op basis van inhoudelijke criteria, waarbij we ons hebben laten inspireren door vergelijkbare literatuur uit het buitenland. De belangrijkste overweging daarbij was de vraag met welke levenssferen deze organisaties primordiaal bezig zijn. De factoranalyse op lidmaatschap leverde echter wel één duidelijk onderscheid op: sportverenigingen en caféclubs hangen duidelijk samen, en onderscheiden zich bovendien van alle andere soorten verenigingen. De caféclubs die in de bevraging genoemd worden houden zich ondermeer bezig met typische caféporten als biljart, darts enz., en dit verklaart allicht de nauwe associatie met sportverenigingen. In een eerste groep verenigingen brengen we dus de sport- en cafégroepen onder.

Omwille van de kleine ledenaantallen van een aantal verenigingen, werden zij geklasseerd bij 'andere' verenigingen. Dit was het geval voor de fanclub, rode kruis/vlaams kruis/brandweer, de witte comités en de zelfhulpgroepen. Er waren ook een aantal verenigingen met een zeer groot ledenaantal waardoor het interessanter was om deze organisaties enkel afzonderlijk te bekijken

en niet in de classificatie op te nemen. We hebben het dan over de vakbond en de mutualiteit. De jeugdverenigingen werden ook niet in de classificatie opgenomen omwille van de specificiteit.

TABEL 75 LIDMAATSCHAP VAN MANNEN EN VROUWEN VAN VERSCHILLENDE SOORTEN VERENIGINGEN

	Geen lid		Passief lid		Actief lid		Bestuurslid	
	man	vrouw	Man	Vrouw	Man	vrouw	man	Vrouw
Lidmaatschap algemeen (***)	2.5	5.8	41.3	49.8	43.2	36.6	13.0	7.8
Lid van sportverenigingen (***)	62.6	81.3	4.7	2.6	28.0	15.6	4.6	0.6
Politieke verenigingen (*)	87.8	87.5	3.1	5.7	6.3	5.3	2.8	1.5
Sociale verenigingen (ns)	84.9	81.7	8.1	10.6	4.4	6.0	2.6	1.7
Socio-culturele verenigingen (**)	64.6	57.4	18.9	19.5	13.4	19.3	3.1	3.8

( ) Significantie van het genderverschil

Op basis van een conventionele indeling van verenigingen, zoals we die terugvinden in internationaal onderzoek, werden vier groepen verenigingen behouden, nl. de sportverenigingen, de politieke verenigingen, de sociale verenigingen en de socio-culturele verenigingen (Tabel 75). Hierbij werd van de logica uitgegaan dat mensen die lid zijn van vereniging A een grotere kans hebben om ook lid te zijn van vereniging B. Zowel de sportverenigingen in de enge zin als de verenigingen die verbonden zijn aan een plaatselijk café klasseerden we onder de noemer sportverenigingen. Onder politieke verenigingen verstaan we zowel de politieke vereniging of partij, een wijk- of buurtcomité als een gemeentelijke adviesraad of schoolraad. De verenigingen die het label sociale vereniging meekrijgen zijn de milieu- of natuurverenigingen, verenigingen die gehandicapten, bejaarden, kansarmen, ... helpen, religieuze of kerkelijke verenigingen en verenigingen die ijveren voor internationale vrede en voor ontwikkeling van de derde wereldlanden. Tenslotte plaatsen we de verenigingen voor (amateur-) kunstbeoefening, hobbyclub of –groep, vrouwenbeweging, socio-culturele verenigingen, gezinsverenigingen en verenigingen, groepen of bond voor gepensioneerden onder de noemer socio-culturele verenigingen.

Op deze wijze blijven er vier groepen van verenigingen over, waarvan het wel zinvol is die in een analyse te gebruiken. Ten eerste omdat we op deze manier de stelling kunnen toetsen dat vrouwen wel vaker lid zouden zijn van socio-culturele verenigingen maar minder vaak lid van politieke verenigingen. Ten tweede omdat uit de factoranalyse, en uit de princals-analyse die we verder zullen rapporteren, blijkt dat het lidmaatschap van sportverenigingen niet op dezelfde dimensie ligt als het lidmaatschap van de meeste andere verenigingen. Wanneer we deze algemene participatiegraad (dit is zonder de sportverenigingen) van mannen en vrouwen vergelijken, weten we nog niets over het lidmaatschap van de sportverenigingen. We mogen echter dit soort verenigingen niet buiten beschouwing laten daar volgens Robert Putnam (Putnam 1993) *alle* soorten verenigingen bijdragen tot de vorming van sociaal kapitaal, ook indien hun activiteiten en doelstellingen niet verwijzen naar een maatschappelijk doel, maar enkel gericht zijn op vrijetijdsbesteding.

We beschikken dus reeds over drie mogelijke operationalisering van participatie aan het verenigingsleven. Hoewel het om zeer nuttige operationalisering gaat, lenen ze zich minder goed tot statistische analyse. Ideaal daarvoor is de aanwezigheid van een continue variabele, en daartoe werd via de princals-techniek een continue variabele geconstrueerd. De 22 verenigingen, plus de mogelijkheid nog drie 'andere' verenigingen aan te duiden, werden beschouwd als ordinale variabelen. We veronderstellen dus dat geen lidmaatschap (1) lager is dan een passief lidmaatschap (2), dat deze lager zijn dan een actief lidmaatschap (3) en dat het bestuurslidmaatschap (4) het hoogste is. We kunnen dit doen ook omdat de vraag naar het lidmaatschap op deze manier bevroegd is. Wanneer iemand een actief lidmaatschap en een bestuurslidmaatschap had in één bepaalde vereniging, kreeg deze persoon een code 4 (bestuurslid) op deze vereniging. Om te onderzoeken welke onderlinge relaties er bestaan binnen een groep van variabelen die ordinaal gedefinieerd zijn, is het aangewezen de techniek 'princals' toe te passen. Princals laat bovendien toe een set variabelen samen te vatten in één enkele nieuwe variabele die zo goed mogelijk samenhangt met elk van de oorspronkelijke variabelen. Variabelen (hier : verenigingen) die sterk samenhangen zullen hoge componentladingen op dezelfde principale component vertonen; variabelen die relatief onafhankelijk zijn, zullen nooit op dezelfde principale component hoge componentladingen vertonen. Omdat het de bedoeling was een algemene participatiemaat te construeren werden alle verenigingen in de analyse gestopt en op één component geforceerd. De componentladingen² worden weergegeven in Tabel 76.

---

² De componentlading van een variabele is gelijk aan de correlatie tussen de getransformeerde vorm van die variabele en de component. Naarmate de absolute waarde van de componentlading hoger is, hangt een variabele sterker samen met die dimensie.

TABEL 76 DE COMPONENTLADINGEN³ ZIJN :

	Componentladingen ⁴
Vereniging die gehandicapten, kansarmen, ... helpt	0.49
Socioculturele vereniging	0.49
Derde wereldvereniging	0.48
Kerkelijke vereniging	0.47
Politieke vereniging	0.46
Mutualiteit	0.41
Vakbond	0.41
Gezinsvereniging	0.41
Kunstbeoefening	0.39
Buurt of wijkcomité	0.37
Hobbyclub	0.35
Gemeentelijke adviesraad/schoolraad	0.34
Milieuvereniging	0.32
Bond voor gepensioneerden	0.32
Vrouwenorganisatie	0.30
Rode kruis/brandweer/...	0.27
Sportvereniging	0.19
Jeugdvereniging	0.17
Vereniging verbonden aan café	0.15
Witte comités	0.08
Zelfhulpgroep	0.05
Fanclub	-0.04

Bij de beslissing welke verenigingen op de dimensie laden, wordt als richtlijn gehanteerd dat enkel die verenigingen bij de dimensie horen die een componentlading vertonen die minstens de helft is van de hoogste componentlading op die dimensie (0.25). Hierdoor vallen een aantal verenigingen weg die niet tot deze component behoren, namelijk de sport-, jeugd- en caféverenigingen, de witte comités, de zelfhulpgroepen en de fanclubs.

De analyse werd hernomen, maar enkel met de verenigingen die op de component laden, met het volgende resultaat :

³ De componentlading van een variabele is gelijk aan de correlatie tussen de getransformeerde vorm van die variabele en de component. Naarmate de absolute waarde van de componentlading hoger is, hangt een variabele sterker samen met die dimensie.

⁴ Eigenwaarde=0.11. De eigenwaarde kan worden geïnterpreteerd als de proportie variantie van de getransformeerde variabelen die door de principale component wordt verklaard. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat de eigenwaarde groter moet zijn dan (1/aantal variabelen=1/22=0.05) om te kunnen besluiten dat de betreffende dimensie een zinvolle nieuwe variabele oplevert.

TABEL 77 COMPONENTLADINGEN

	Componentladingen ⁵
Vereniging die gehandicapten, kansarmen, ... helpt	0.50
Socioculturele vereniging	0.50
Kerkelijke vereniging	0.49
Derde wereldvereniging	0.47
Politieke vereniging	0.46
Mutualiteit	0.43
Gezinsvereniging	0.41
Vakbond	0.40
Kunstbeoefening	0.38
Buurt of wijkcomité	0.36
Hobbyclub	0.35
Bond voor gepensioneerden	0.34
Vrouwenorganisatie	0.34
Milieuvereniging	0.33
Gemeentelijke adviesraad/schoolraad	0.32
Rode kruis/brandweer/...	0.27

Deze component, die de algemene participatiegraad weergeeft, heeft een gemiddelde van 0.03 en een standaardafwijking van 0.95 (minimum=-9.63; maximum=0.68). Als we vervolgens gaan kijken naar de categoriekwantificaties, valt het op dat die niet hetzelfde zijn voor alle soorten verenigingen.

TABEL 78 CATEGORIEKWANTIFICATIES

	Geen lid	Passief lid	Actief lid	Bestuurslid
Vereniging die kansarmen, ... helpt	-0.14	1.35	1.66	2.84
Socioculturele vereniging	-0.13	0.77	2.10	2.79
Kerkelijke vereniging	-0.10	1.32	1.97	3.51
Derde wereldvereniging	-0.10	1.38	2.59	6.46
Politieke vereniging	-0.10	0.72	2.72	3.26
Mutualiteit	-0.28	-0.04	2.39	5.01
Gezinsvereniging	-0.09	0.13	2.73	2.73
Vakbond	-0.09	-0.08	1.83	1.83
Kunstbeoefening	-0.11	0.53	1.26	1.90
Buurt- of wijkcomité	-0.08	0.94	1.61	1.61
Hobbyclub	-0.11	0.49	1.31	1.31
Bond voor gepensioneerden	-0.07	0.50	1.95	1.95
Vrouwenorganisatie	-0.11	0.45	1.14	1.38
Milieuvereniging	-0.08	0.95	1.64	1.87
Gemeentelijke adviesraad/schoolraad	-0.07	0.95	1.55	1.55
Rode kruis/brandweer/...	-0.09	0.84	0.84	---

Door te kijken naar de categoriekwantificaties kan men nagaan hoe de categorieën van de ene variabele zich verhouden tot de categorieën van andere variabelen. Wanneer we het voorbeeld

⁵ Eigenwaarde=0.16 > 1/16 = 0.06

nemen van de verenigingen die kansarmen, ... helpen, zien we dat de oorspronkelijke categoriewaarden 1, 2, 3 en 4 getransformeerd zijn in -0.14 , 1.35 , 1.66 en 2.84 . Hieruit blijkt dat de twee middelste categorieën dicht bij elkaar liggen en ongeveer even ver verwijderd zijn van de laagste en de hoogste categorie. Dit houdt in dat het voor de onderlinge relaties tussen de variabelen niet veel uitmaakt of een respondent passief of actief lid is. Vooral de verschillen tussen geen lid en passief/actief lid en tussen passief/actief lid en bestuurslid zijn relevant.

Princals vertelt dus niet alleen het een en ander over de relaties tussen de variabelen door middel van de componentladingen, maar ook over de relaties binnen een variabele door middel van de categoriekwantificaties. Doordat princals een optimale kwantificatie toekent aan de categorieën, kan worden nagegaan welke categorieën van verschillende variabelen een ongeveer gelijke kwantificatie hebben gekregen en dus blijkbaar een relatie vertonen, hetgeen betekent dat zij vaak in combinatie met elkaar voorkomen. In ons geval hebben bijvoorbeeld de categorieën 'bestuurslid van een vrouwenvereniging' en 'passief lid van een vereniging die kansarmen, bejaarden, gehandicapten, ... helpt' ongeveer eenzelfde kwantificatie gekregen. Dit wijst erop dat deze combinatie van categorieën vaker voorkomt in de geanalyseerde gegevens dan andere combinaties met deze categorieën. Of nog : de kans om bestuurslid te zijn van een vrouwenbeweging is groter voor diegenen die passief lid zijn van een vereniging die kansarmen, bejaarden, gehandicapten, ... helpt dan voor de anderen.

De princalsvariabele laat toe de participatie op een continue wijze te meten, waardoor de analysemethoden uiteraard sterk uitgebreid worden. Tevens blijkt hieruit dat het passieve lidmaatschap van een mutualiteit of een vakbond niet kan beschouwd worden als een sterke vorm van participatie.

3.4 Vrijwilligerswerk

a) FREQUENTIES

TABEL 79 FREQUENTIEVERDELING TAKEN IN HET VRIJWILLIGERSWERK

	Zelden of nooit	Soms	Vaak
1 Vergaderen en besluitvorming	38.2	26.0	35.8
2 Organiseren van activiteiten (feestjes, festivals, reizen, ...)	34.2	32.6	33.2
3 Voordrachten en/of lesgeven	75.5	12.2	12.3
4 Kaarten-, tombola-, ... -verkoop	68.1	26.1	5.8
5 Administratie (boekhouding, ...)	73.0	10.0	17.0
6 Klusjes opknappen	47.5	31.8	20.6
7 Hulpverlening, verzorging, ondersteuning	49.4	27.2	23.4
8 Gezellig samenzijn/een babbeltje slaan	21.4	33.1	45.5
9 Helpen bij een jeugdvereniging of een school	59.6	17.0	23.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 80 CORRELATIEMATRIX TAKEN IN HET VRIJWILLIGERSWERK

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9
Item 1	1.00								
Item 2	0.58	1.00							
Item 3	0.29	0.40	1.00						
Item 4	0.22	0.27	0.02	1.00					
Item 5	0.49	0.39	0.22	0.17	1.00				
Item 6	0.06	0.18	0.02	0.14	0.15	1.00			
Item 7	0.13	0.04	0.18	0.04	0.13	0.29	1.00		
Item 8	0.31	0.32	0.14	0.24	0.17	0.35	0.31	1.00	
Item 9	0.18	0.22	0.15	0.16	0.09	0.12	0.08	0.16	1.00

3.5 Tijdsbesteding

a) AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN HET VERENIGINGSLEVEN

TABEL 81 AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN HET VERENIGINGSLEVEN

	N	%
- 0 tot 4 uur per week	117	30.9
- 4.5 tot 7 uur per week	135	35.7
- 7.5 tot 60 uur per week	126	33.4

b) AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN VRIJWILLIGERSWERK

TABEL 82 AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN VRIJWILLIGERSWERK

	N	%
- 0 tot 1 uur per week	76	29.4
- 1.2 tot 3 uur per week	91	35.1
- 3.2 tot 40 uur per week	91	35.5

c) AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN DE ZORG VOOR OUDEREN

TABEL 83 AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN DE ZORG VOOR OUDEREN

	N	%
- 0 tot 1.4 uur per week	100	33.0
- 1.5 tot 4 uur per week	108	35.8
- 5 tot 89 uur per week	94	31.1

d) AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN DE ZORG VOOR KINDEREN

TABEL 84 AANTAL UUR PER WEEK DAT BESTEED WORDT AAN DE ZORG VOOR KINDEREN

	N	%
- 0 tot 1.2 uur per week	155	34.8
- 1.4 tot 4.5 uur per week	143	32.2
- 4.6 tot 60 uur per week	146	32.9

3.6 Netwerk

TABEL 85 FREQUENTIEVERDELING NETWERK

	Algemeen		Emotioneel		Instrumenteel		Sociaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
- Ja	992	74.1	1016	84.0	1161	88.1	1178	88.3
- Nee	347	25.9	194	16.0	157	11.9	156	11.7

TABEL 86 FREQUENTIEVERDELING AANTAL ECHTE VRIENDEN

	N	%
- 0-3 vrienden	446	34.7
- 4-7 vrienden	420	32.8
- 8 en meer vrienden	417	32.5

4 MEDIAGEBRUIK, MEDIAVOORKEUR

4.1 Tv-zender voorkeur

TABEL 87 FREQUENTIEVERDELING TV-ZENDER VOORKEUR

	N	%
- Tv1/canvas/ka2/regionale zender	585	47.5
- Vt4/mtv/vtm	646	52.5

4.2 Mediagebruik

a) FREQUENTIES

TABEL 88 FREQUENTIEVERDELING MEDIAGEBRUIK

	Zelden of nooit	Soms	Vaak
1 Shows	54.6	30.1	15.3
2 Sport	46.9	18.9	34.1
3 Journaal, actualiteiten- en duidingsprogramma's	5.3	10.8	83.9
4 Praatprogramma's	29.7	35.5	34.8
5 Films	23.1	30.0	46.9
6 Soaps	54.2	18.1	27.8
7 Spel- en/of quizprogramma's	44.8	31.0	24.2
8 Koppelprogramma's	73.8	16.6	9.6
9 Comedy/familiereeksen	48.0	25.6	26.4
10 Dokters- en hospitaalreeksen	69.2	19.0	11.8
11 Misdaad- en advocaten-reeksen	49.0	32.4	18.6
12 S.F.- en 'fantasy'-reeksen	76.7	14.7	8.6
13 Tekenfilms	62.4	26.1	11.6
14 Moderne muziekprogramma's	55.0	30.6	14.4
15 Klassieke muziekprogramma's	67.4	22.1	10.5

b) CORRELATIEMATRIX

TABEL 89 CORRELATIEMATRIX MEDIAGEBRUIK

	Item 1	Item 2	Item 3	Item 4	Item 5	Item 6	Item 7	Item 8	Item 9	Item 10	Item 11	Item 12	Item 13	Item 14	Item 15
Item 1	1.00														
Item 2	0.13	1.00													
Item 3	0.13	0.17	1.00												
Item 4	0.25	0.03	0.36	1.00											
Item 5	0.05	0.07	0.02	0.11	1.00										
Item 6	0.42	-0.04	0.05	0.21	0.20	1.00									
Item 7	0.42	0.12	0.20	0.32	0.11	0.50	1.00								
Item 8	0.44	0.04	0.02	0.27	0.09	0.49	0.49	1.00							
Item 9	0.36	0.06	0.07	0.19	0.29	0.54	0.40	0.47	1.00						
Item 10	0.31	-0.01	0.01	0.16	0.22	0.43	0.33	0.35	0.45	1.00					
Item 11	0.12	0.11	0.12	0.16	0.43	0.20	0.22	0.13	0.29	0.38	1.00				
Item 12	0.05	0.12	-0.03	-0.02	0.42	0.09	0.16	0.13	0.25	0.21	0.37	1.00			
Item 13	0.12	0.08	-0.02	0.06	0.34	0.20	0.21	0.12	0.26	0.19	0.33	0.35	1.00		
Item 14	0.26	0.10	0.03	0.17	0.23	0.23	0.27	0.29	0.30	0.24	0.19	0.28	0.25	1.00	
Item 15	0.11	-0.01	0.23	0.23	0.03	0.04	0.15	0.04	0.04	0.13	0.11	0.05	0.09	0.23	1.00

c) SCHAALCONSTRUCTIE

Daar de mate waarin men bepaalde tv-programma's bekijkt een weerspiegeling is van het aantal uren dat men tv kijkt in het algemeen, werd gewerkt met de residuen van de verschillende tv-programma's. Deze residuen zijn onafhankelijk van het aantal uur dat men televisie kijkt.

Een hoofdcomponentenanalyse op de residuen van de 15 soorten TV-programma's leverde 4 componenten op. De componenten hebben respectievelijke eigenwaarden van 3.4, 1.9, 1.5 en 1.1 en verklaren respectievelijk 22.7, 12.6, 10.2 en 7.3% van de variantie. De factorladingen in Tabel 90 zijn deze uit de hoofdcomponentenanalyse die we geforceerd hebben op 3 componenten.

TABEL 90 Schaalconstructie mediagebruik

	Factor- lading1	$\alpha 1$ (*)	Factor- lading2	$\alpha 2$ (*)	Factor- lading3	$\alpha 3$ (*)
1 Shows	0.62	0.74				
2 Sport						
3 Journaal, actualiteiten- en duidingsprogramma's					0.77	0.35
4 Praatprogramma's					0.64	0.36
5 Films			0.73	0.59		
6 Soaps	0.75	0.70				
7 Spel- en/of quizprogramma's	0.65	0.72				
8 Koppelprogramma's	0.76	0.71				
9 Comedy/familiereeksen	0.65	0.71				
10 Dokters- en hospitaalreeksen	0.53	0.74				
11 Misdaad- en advocatenreeksen			0.67	0.61		
12 S.F.- en 'fantasy'-reeksen			0.74	0.60		
13 Tekenfilms			0.62	0.65		
14 Moderne muziekprogramma's						
15 Klassieke muziekprogramma's					0.58	0.50
		0.76		0.68		0.51

(*) cronbachs α als het betreffende item wordt weggelaten

Er werden bijgevolg 3 schalen geconstrueerd. Op basis van de programma's die op de verschillende schalen laden, kunnen we de nieuwe variabelen respectievelijk 'amusementsprogramma's', 'fictieprogramma's' en 'informatieve programma's' noemen. Ze werden gemaakt op basis van de factorscores en hebben dus een gemiddelde van 0 en een standaardafwijking van 1.

4.3 Tijdsbesteding

4.3.1 Aantal uur TV kijken op een weekdag

TABEL 91 AANTAL UUR TV KIJKEN OP EEN WEEKDAG

	N	%
- 0 tot 2 uur	428	32.0
- 2.5 tot 3 uur	567	42.3
- 3.1 tot 20 uur	345	25.8

4.3.2 Aantal uur TV kijken op een zaterdag

TABEL 92 AANTAL UUR TV KIJKEN OP EEN ZATERDAG

	N	%
- 0 tot 2 uur	375	28.0
- 2.5 tot 3 uur	541	40.4
- 3.1 tot 14.5 uur	424	31.7

4.3.3 Aantal uur TV kijken op een zondag

TABEL 93 AANTAL UUR TV KIJKEN OP EEN ZONDAG

	N	%
- 0 tot 2 uur	344	25.7
- 2.3 tot 3 uur	565	42.2
- 3.1 tot 15.5 uur	431	32.1

4.3.4 Aantal uur TV kijken op een dag

TABEL 94 AANTAL UUR TV KIJKEN OP EEN DAG

	N	%
- 0 tot 1.9 uur	443	33.0
- 2 tot 3.2 uur	445	33.2
- 3.3 tot 14.8 uur	453	33.8

5 ONAFHANKELIJKE VARIABELEN

5.1 Scholingsniveau

5.1.1 Scholingsniveau in 8 categorieën

TABEL 95 SCHOLINGSNIVEAU IN 8 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen onderwijs	6	0.5
- Lager onderwijs	235	17.9
- Lager secundair technisch en beroepsonderwijs	231	17.6
- Lager secundair algemeen vormend onderwijs	78	5.9
- Hoger secundair technisch en beroepsonderwijs	278	21.2
- Hoger secundair algemeen vormend onderwijs	153	11.6
- Hoger onderwijs buiten de universiteit	248	18.9
- Universitair onderwijs	85	6.5

5.1.2 Scholingsniveau in 6 categorieën

TABEL 96 SCHOLINGSNIVEAU IN 6 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen en lager onderwijs	241	18.3
- Lager secundair technisch en beroepsonderwijs	231	17.6
- Lager secundair algemeen vormend onderwijs	78	5.9
- Hoger secundair technisch en beroepsonderwijs	278	21.2
- Hoger secundair algemeen vormend onderwijs	153	11.6
- Hobu en univ	333	25.3

5.1.3 Scholingsniveau in 3 categorieën

TABEL 97 SCHOLINGSNIVEAU IN 3 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen onderwijs t.e.m. lager secundair algemeen vormend onderwijs	550	41.9
- Hoger secundair onderwijs (beroeps, technisch en aso)	431	32.8
- Hobu en univ	333	25.3

5.1.4 Scholingsniveau in 2 categorieën

TABEL 98 SCHOLINGSNIVEAU IN 2 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen onderwijs t.e.m. lager secundair algemeen vormend onderwijs	550	41.9
- Hoger technisch en beroepsonderwijs t.e.m. universitair onderwijs	764	58.1

5.2 Leeftijd

5.2.1 Leeftijd in 6 categorieën

TABEL 99 LEEFTIJD IN 6 CATEGORIEËN

	N	%
- 19-24 jaar	162	12.1
- 25-34 jaar	270	20.2
- 35-44 jaar	281	20.9
- 45-54 jaar	240	17.9
- 55-64 jaar	195	14.6
- 65-75 jaar	192	14.4

5.2.2 Leeftijd in 3 categorieën

TABEL 100 LEEFTIJD IN 3 CATEGORIEËN

	N	%
- 18-35 jaar	459	34.2
- 36-55 jaar	512	38.2
- 56-75 jaar	370	27.6

5.3 Geslacht

TABEL 101 LEEFTIJD IN 3 CATEGORIEËN

	N	%
- Man	668	49.8
- Vrouw	673	50.2

5.4 Inkomen

5.4.1 Inkomen in 16 categorieën

TABEL 102 INKOMEN IN 16 CATEGORIEËN

	N	%
- ...-19999	3	0.3
- 20000-29999	53	4.9
- 30000-39999	90	8.3
- 40000-49999	136	12.6
- 50000-59999	109	10.0
- 60000-69999	106	9.8
- 70000-79999	98	9.0
- 80000-89999	126	11.6
- 90000-99999	101	9.4
- 100000-109999	93	8.6
- 110000-119999	48	4.4
- 120000-149999	67	6.2
- 150000-199999	41	3.8
- 200000-299999	6	0.6
- 300000-399999	1	0.1
- 400000-...	4	0.3

5.4.2 Inkomen in 3 categorieën

TABEL 103 INKOMEN IN 3 CATEGORIEËN

	N	%
- ...-59999	391	36.2
- 60000-89999	330	30.4
- 90000-...	362	33.4

5.5 Aantal kinderen die nog thuis wonen

5.5.1 Al dan niet financieel ten laste hebben van kinderen

TABEL 104 AL DAN NIET HEBBEN VAN KINDEREN

	N	%
- Geen kinderen	729	54.4
- Wel kinderen	612	45.6

5.5.2 Aantal kinderen financieel ten laste

TABEL 105 AANTAL KINDEREN

	N	%
- Geen kinderen	729	54.4
- 1 kind	275	20.5
- 2 of meer kinderen	337	25.2

5.5.3 Al dan niet hebben van kinderen jonger dan 3 jaar

TABEL 106 AL DAN NIET HEBBEN VAN KINDEREN JONGER DAN 3 JAAR

	N	%
- Ja	109	8.2
- Nee	1231	91.8

5.6 Tewerkstelling

5.6.1 Al dan niet buitenshuis werken

TABEL 107 AL DAN NIET BUITENSHUIS WERKEN

	N	%
- Werken	754	56.7
- Niet werken	576	43.3

5.6.2 Gemiddeld aantal uur dat men werkt per dag

TABEL 108 GEMIDDELD AANTAL UUR DAT MEN WERKT PER DAG

	N	%
- 1-7.6 uur	221	30.3
- 7.7-8 uur	321	44.1
- 8.2-...	186	25.6

5.6.3 Huidig beroep in 13 categorieën

TABEL 109 HUIDIG BEROEP IN 13 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen beroep	587	43.8
- Ongeschoolde arbeider	74	5.5
- Geschoolde arbeider	178	13.3
- Hulp van zelfstandige	7	0.5
- Lager bediende	198	14.8
- Hoger bediende	143	10.7
- Andere loontrekkende	64	4.7
- Kleine zelfstandige	61	4.5
- Landbouwer	9	0.7
- Vrij beroep	15	1.1
- Ondernemingsleider	2	0.2
- Groothandelaar	1	0.1
- Andere zelfstandige	2	0.1

5.6.4 Huidig beroep in 6 categorieën

TABEL 110 HUIDIG BEROEP IN 6 CATEGORIEËN

	N	%
- Geen beroep	587	43.8
- Ongeschoolde arbeider	74	5.5
- Geschoolde arbeider	178	13.3
- Lager bediende	198	14.8
- Hoger bediende	143	10.7
- Zelfstandige + hulp van zelfstandige	97	7.2
- Andere loontrekkenden	64	4.7

5.7 Levensbeschouwing

TABEL 111 LEVENSBESCHOUWING

	N	%
- Vrijzinnig	112	8.7
- Ongelovig	53	4.1
- Kristelijk/geregeld tot elke week naar de kerk	56	4.4
- Kristelijk/paar keer per jaar tot nooit naar kerk	328	25.4
- Katholiek/geregeld tot elke week naar de kerk	258	20.0
- Katholiek/paar keer per jaar tot nooit naar kerk	304	23.6
- Bepaal zelf wat ik geloof	128	9.9
- Geloof laat mij onverschillig	50	3.9

5.8 Leefsituatie

TABEL 112 LEEFSITUATIE

	N	%
- Ongehuwd met ouders	180	13.7
- Ongehuwd samenwonend (met of zonder kinderen)	53	4.1
- Ongehuwd alleen	39	3.0
- Gehuwd/geen kinderen	364	27.8
- Gehuwd/1 kind	228	17.4
- Gehuwd/meerdere kinderen	308	23.5
- Gescheiden	81	6.2
- Weduwe/weduwnaar	57	4.3